

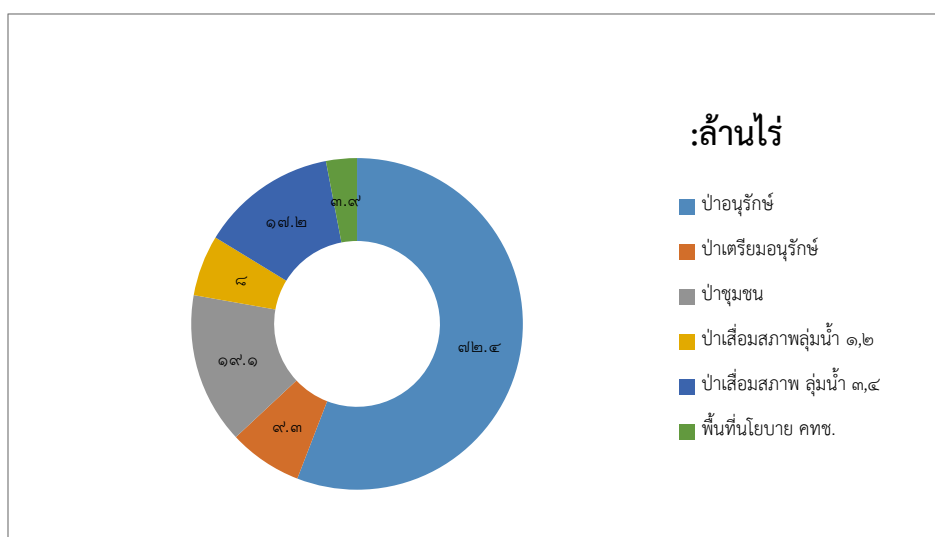
ข้อเสนอการปฏิรูประบบการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

คณะกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง

คณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศ (ป.ย.ป.)

๑. ความเป็นมา

ประเทศไทยมีพื้นที่จำนวน ๓๒๐.๗ ล้านไร่^๑ แบ่งออกเป็นพื้นที่อนุรักษ์ จำนวน ๗๒.๔ ล้านไร่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเตรียมส่งมอบกรมอุทยานแห่งชาติฯ จำนวน ๙.๓ ล้านไร่ ป่าเสื่อมสภาพในลุ่มน้ำชั้น ๑ และชั้น ๒ จำนวน ๗.๗ ล้านไร่ ป่าเสื่อมสภาพในลุ่มน้ำชั้น ๓ ชั้น ๔ และชั้น ๕ จำนวน ๑๗.๒ ล้านไร่ ป่าชุมชน จำนวน ๑๙.๑ ล้านไร่^๒ พื้นที่เตรียมการจัดที่ดินตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) จำนวน ๓.๙ ล้านไร่ พื้นที่ให้อนุญาตของกรมป่าไม้ จำนวน ๔.๔ ล้านไร่ เป้าหมายพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ จำนวน ๘.๙ ล้านไร่ ป่าชายเลน จำนวน ๒.๘ ล้านไร่ พื้นที่ที่มีเอกสารราชการรับรองถูกต้อง สวนป่าองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จำนวน ๑.๑ ล้านไร่ ป่าไม้ถาวร จำนวน ๓.๓ ล้านไร่ พื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) และพื้นที่ที่กรมป่าไม้ได้ส่งมอบ เนื้อที่ประมาณ ๓๐.๔ ล้านไร่และพื้นที่อื่น ๆ อีก ๑๔๐.๒ ล้านไร่

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน , ๒๕๕๖

^๑กรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. ๒๕๕๖.ข้อมูล : กรมพัฒนาที่ดิน , ๒๕๕๖.

^๒จำนวนพื้นที่ป่าชุมชนทั้งที่อยู่ในโครงการและไม่ได้อยู่ในโครงการจัดตั้งป่าชุมชนของกรมป่าไม้.

จากตัวเลขจำนวนเนื้อที่ดินที่แต่ละหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบดูแลตามกฎหมาย แสดงให้เห็นว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและมีจำนวนเนื้อที่ดินที่แต่ละหน่วยงานกำกับดูแลทับซ้อนกัน จำนวนเนื้อที่ดินของแต่ละหน่วยงานของรัฐยังมีความไม่ชัดเจนและไม่ตรงกันซึ่งทำให้เกิดปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละหน่วยงานของรัฐ

ประเทศไทยได้มีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งต้องมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การกระตุ้นการใช้ประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ การพัฒนามูลค่าทางเศรษฐกิจจากพื้นที่สวนป่า และส่งเสริมการปลูกป่าของรัฐ ดังนั้น การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ และที่ดินของเอกชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการขยายพื้นที่ทำเกษตรกรรมเพื่อส่งออก พื้นที่ที่อยู่อาศัยในเมืองและขยายพื้นที่อุตสาหกรรม รุกเข้าไปในพื้นที่ป่าทั่วประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่ป่าทั่วประเทศ อีกทั้งการทำเกษตรกรรมที่ใช้สารเคมีในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่สูง ส่งผลให้เกิดการทำลายระบบนิเวศและมีภัยธรรมชาติตามมา

นอกจากนั้นนโยบายการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าของรัฐบาลแต่ละยุคสมัยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนโดยการออกมติคณะรัฐมนตรีหลายมติ แต่ยังขาดการวางแผนการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าอย่างเป็นระบบ และไม่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนกัน หรือการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้ที่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ อันนำไปสู่การรักษาระบบนิเวศควบคู่กับการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และการแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของประชาชนที่ยากไร้ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ทำกินและอยู่อาศัยกับการดูแลรักษาป่าและระบบนิเวศอย่างสมดุลและยั่งยืน

คณะกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง (อปบ.) ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือร่วมกับส่วนราชการและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง (รายละเอียดตามภาคผนวก ๑) เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่ป่า ผลสรุปของการประชุมเห็นสอดคล้องร่วมกันว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าจะป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าได้ และสามารถฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ ๔๐ ตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

ในการประชุมของคณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ได้เห็นชอบข้อเสนอของคณะกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง โดยให้มีการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าทั้งระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ในพื้นที่ป่าโดยมอบหมายให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ จัดทำรายละเอียดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

๒. สภาพปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทยมีจำนวนลดลงอย่างมากและมีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ๒) จำนวนประชากรที่อาศัยและทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่ามีมากขึ้น และ ๓) ความไม่ชัดเจนของการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่ามีประเด็นสภาพปัญหา ๓ ด้าน ได้แก่ (หนึ่ง) ปัญหาในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ (สอง) ปัญหาทางกฎหมาย และ (สาม) ปัญหาด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ ปัญหาทางนโยบายและการบริหารจัดการ

นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีแนวนโยบายและวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ โดยรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญ^๓ ดังนี้

(๑) แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๖ – ๒๕๐๙) กำหนดให้รักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้ ร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ประเทศ

(๒) นโยบายการป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๘ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ทั้งนี้พื้นที่ลาดชันโดยเฉลี่ยร้อยละ ๓๕ องศาขึ้นไป ไม่ให้มีการออกหนังสือแสดงสิทธิที่ดิน

(๓) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ เรื่อง นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน

(๔) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

(๕) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๕ และแก้ไข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

(๖) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ เรื่อง แผนงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินตามนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ

(๗) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๓

(๘) พระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๙) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๕ แต่งตั้งคณะกรรมการบูรณาการการบริหารจัดการที่ดินเชิงระบบ (กบช.)

นอกจากนี้การดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ได้กำหนดมาตรการผ่อนผันให้ประชาชนอยู่อาศัยทำกินในเขตป่าต่อไปได้ โดยมีการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน กล่าวคือ

^๓รายละเอียดของนโยบายของรัฐในการออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าในภาคผนวก ๒.

ถ้าบุกรุกพื้นที่ใหม่หรือขยายพื้นที่เพิ่มเติมให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเสียขาด เมื่อรวบรวมมติคณะรัฐมนตรีที่มุ่งแก้ไข ปัญหาที่ดินในเขตป่า หรือที่เกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ แล้ว พบว่ามี ๘ มติ ดังนี้

ตารางที่ ๑ มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในเขตพื้นที่ป่า

มติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่	หลักการ	มาตรการ			หมายเหตุ
		ทำกินและอยู่อาศัยก่อน ออก มติ ค.ร.ม.	ทำกินและอยู่อาศัย ในพื้นที่ล่อแหลม ต่อระบบนิเวศก่อน ออก มติ ค.ร.ม. ^๔	ทำกินและอยู่อาศัย ในพื้นที่ล่อแหลม ต่อระบบนิเวศหลัง ออก มติ ค.ร.ม.	
๓๐ มิ.ย. ๒๕๔๑	เห็นชอบในหลักการ ให้สำรวจขึ้นทะเบียน ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ และ พิสูจน์ว่าอยู่ก่อน/หลัง วันสงวนหวงห้ามเป็น พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก	จัดทำขอบเขต และ ดำเนินการตามกฎหมาย ให้อยู่ตามความจำเป็น เพื่อการครองชีพ	ให้ช่วยตามความเหมาะสม หรือให้ ย้ายไปที่รองรับ มี สาธารณูปโภค และ สิทธิตามกฎหมาย	ให้ย้ายไปที่รองรับ มีสาธารณูปโภค และ สิทธิตามกฎหมาย หากย้ายไม่ได้ทันที ให้ควบคุมพื้นที่และ จัดระเบียบให้พอกับ การดำรงชีพ	
๒๔ เม.ย. ๒๕๕๐	อนุมัติให้ มติ ค.ร.ม. ๓๐ มิ.ย. ๒๕๔๑ มีผล ในทางปฏิบัติ และ เร่งรัดให้แล้วเสร็จ ภายใน ๒ ปี	ให้เพิกถอนป่าอนุรักษ์ และขออนุญาตตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗	-	ให้ช่วยเหลือตาม โครงการประชาคม เศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่	กรณีไม่ยางพารา ในป่าอนุรักษ์
๒๔ ก.ค. ๒๕๕๐	เห็นชอบในหลักการ โครงการจัดการที่ดินฯ ๓ โครงการ และให้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนภาพถ่ายออร์โธรี ๑:๔๐๐๐ ในการปฏิบัติตามโครงการฯ				
๑๔ ต.ค. ๒๕๕๑	เห็นชอบให้ตัดไม้ยางพารา เพื่อปลูกทดแทนใหม่ ไม่เกินร้อยละ ๔ ของ พื้นที่ ปัญหาและพิสูจน์ สิทธิที่ดิน	ให้เพิกถอนป่าอนุรักษ์ และขออนุญาตตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ตามมติ ค.ร.ม. ๒๔ เมษายน ๒๕๕๐	-	-	เฉพาะในเขต อุทยานแห่งชาติ บูโด-สุโขทัย
๒ มิ.ย. ๒๕๕๓	เห็นชอบหลักการ แผนนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ทั้งมาตรการฟื้นฟูระยะสั้นและระยะยาว โดยมาตรการปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ให้จัดทำโฉนดชุมชน โดยมีการพิสูจน์สิทธิ ที่อยู่อาศัย ผ่านภาพถ่ายทางอากาศ และวิธีอื่นๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิเพียงอย่างเดียว โดยให้ตั้ง อนุกรรมการเป็นการเฉพาะ				แผนระยะสั้น ๖-๑๒ เดือน

^๔พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑,๒

มติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่	หลักการ	มาตรการ			หมายเหตุ
		ทำกินและอยู่อาศัยก่อน ออก มติ ค.ร.ม.	ทำกินและอยู่อาศัย ในพื้นที่ล่อแหลม ต่อระบบนิเวศก่อน ออก มติ ค.ร.ม. ^๔	ทำกินและอยู่อาศัย ในพื้นที่ล่อแหลม ต่อระบบนิเวศหลัง ออก มติ ค.ร.ม.	
๓ ส.ค. ๒๕๕๓	เห็นชอบหลักการ แผนนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ทั้ง ๕ ด้าน โดยมาตรการด้านการจัดการทรัพยากร ให้เพิกถอนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวนฯ ที่ทับซ้อนกับที่ทำกินและอยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยง				แผนระยะยาว ๖-๑๒ เดือน
๗ ก.ค. ๒๕๕๘	รับทราบแนวทาง การจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชัน (เขาหัวโล้น) ๑๓ จังหวัดภาคเหนือ ๘.๖ ล้านไร่ ในระยะ ๒๐ ปี ในแนวคิดการควบคุมดูแลพื้นที่ การดูแลคน และการพัฒนาด้านการเกษตร ภายใต้วิสัยทัศน์ “เพิ่มพื้นที่สีเขียวบนพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพที่สูงชันอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย ๗ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติต่อไปจะให้หน่วยงานดำเนินการในกรอบของ คทช.				นำร่องในพื้นที่ จ.เชียงใหม่ และ จ.น่าน

ต่อมาในช่วงการบริหารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีนโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดินในพื้นที่ป่ามาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(๑) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๗ ให้ความเห็นชอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. และอนุมัติให้ยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ ข้อ ๘.

(๒) คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่องการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้

(๓) คำสั่งที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่องเพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม และหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวการณ์ปัจจุบัน

โดยสรุปสภาพปัญหาทางนโยบายและการบริหารจัดการ มีดังนี้

(๑) การดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวยังไม่ครบถ้วนทุกขั้นตอน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนบางพื้นที่คัดค้านและไม่ยอมรับแนวทางการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของทางราชการ เนื่องจากยังมีประชาชนจำนวนมากที่ตกหล่นการขึ้นทะเบียนตามมาตรการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

(๒) ความไม่สอดคล้องของนโยบายต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า ซึ่งมีสถานภาพทางกฎหมายของพื้นที่แตกต่างกัน มีความขัดแย้งในการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกัน แต่ประชาชนไม่รู้ไม่เข้าใจ และไม่ยอมรับ เช่น โครงการแปลงสวนยางเป็นทุน ฯลฯ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมาย และมีการชุมนุมคัดค้านจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

(๓) นโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนทำให้เกิดความสับสนต่อเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติ และประชาชน ผู้ถูกบังคับใช้โดยกฎหมาย ซึ่งทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อการบริหารของรัฐบาล

(๔) หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินมีความหลากหลาย ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๕) นโยบายการจัดที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึง และทำให้มีการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม

(๖) นโยบายการปลูกสร้างสวนป่าของทางราชการ เช่น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ หรือการให้อนุญาต ปลูกสร้างสวนป่า ทำให้เกิดปัญหาการทับซ้อนกับที่ดินของประชาชน

๒.๒. ปัญหาทางกฎหมาย

กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ มี ๕ ฉบับ แต่มีเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย ในพื้นที่เดียวกันทำให้ประชาชนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน ได้รับการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน เพราะการอยู่อาศัย และทำกินในพื้นที่ป่าคนละประเภท การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐจึงเกิดความขัดแย้งกับประชาชนปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุ มาจากสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ ได้แก่ นิยามศัพท์ การกำหนดหรือเพิกถอนแนวเขตที่ดินของรัฐ การทำไม้ และการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา และสร้างปัญหาให้เพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างของปัญหา การบังคับใช้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตราที่สำคัญ ได้แก่

(๑) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ (๑) “...ป่า หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน...”

ทำให้เกิดปัญหากับผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่ได้แจ้งการครอบครองทำประโยชน์ หรือที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิตามกฎหมายที่ดิน โดยที่ดินของผู้ครอบครองดังกล่าวจะกลายเป็นพื้นที่ป่าตามนิยามของกฎหมายนี้ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งในการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าระหว่างรัฐ กับประชาชน

มาตรา ๗ “ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม่ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูดักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเม่า และไม้เก็ด เขาควาย ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้ป็นไม้หวงห้าม ประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

การเพิ่มเติมหรือเพิกถอนชนิดไม้ หรือเปลี่ยนแปลงประเภทไม้หวงห้ามที่ได้มีพระราช กฤษฎีกากำหนดไว้แล้วก็ดี หรือจะกำหนดไม้ชนิดใดเป็นไม้หวงห้ามประเภทใดขึ้นในท้องที่ใด นอกจากท้องที่ ที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดตามความในมาตราก่อนแล้วนั้นก็ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาซึ่งตราขึ้นตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ใช้บังคับได้เมื่อพ้น กำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

การกำหนดให้ไม้ประเภทต่าง ๆ เป็นไม้หวงห้ามและกำหนดให้การตัดไม้ การแปรรูปไม้ดังกล่าว จะต้องขออนุญาตต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการเพิ่มพื้นที่ป่า

(๒) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

มาตรา ๗ “การขยายหรือเพิกถอนเขตอุทยานแห่งชาติให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา...”

กรณีการขยายพื้นที่อุทยานแห่งชาติและวนอุทยานแห่งชาติ ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นเกณฑ์ของการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยไม่ได้มีการสำรวจสภาพพื้นที่การทำประโยชน์จริงทั้งในส่วนของหน่วยงานของรัฐและประชาชน จึงทำให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติและวนอุทยานแห่งชาติตามนิยามของกฎหมายนี้ ทับซ้อนกับที่ดินแปลงที่หน่วยงานของรัฐใช้ประโยชน์ และแปลงที่ประชาชนครอบครองทำประโยชน์

มาตรา ๑๖ “ภายในเขตอุทยานแห่งชาติห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปยึดหรือครอบครอง...”

ทำให้เกิดปัญหากรณีประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อนประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ หรือหน่วยงานของรัฐใช้ประโยชน์ถูกห้ามมิให้ทำประโยชน์และใช้ประโยชน์ต่อในพื้นที่ ประชาชนจึงถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ทำไร่หมุนเวียนบนพื้นที่สูง ประชาชนที่ปลูกต้นยางมาก่อนประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ แต่ไม่สามารถตัดต้นยางเพื่อปลูกใหม่ได้

มาตรา ๒๒ “พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการทำลาย รื้อถอน สิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตอุทยาน...”

ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถทำลายรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้โดยไม่ต้องฟ้องศาล ส่งผลให้เกิดการตัดฟันต้นไม้หรือต้นยางที่ชาวบ้านปลูกขึ้นมาแทนต้นยางเดิม

(๓) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

มาตรา ๑๒ “...บุคคลใดอ้างว่ามีสิทธิ หรือได้ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติใด อยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงป่าสงวนแห่งชาตินั้นใช้บังคับ ให้ยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่กฎกระทรวงนั้นบังคับ ถ้าไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดดังกล่าวให้ถือว่าสละสิทธิหรือประโยชน์นั้น ”

ทำให้เกิดปัญหากับผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินที่ไม่ได้แจ้งการครอบครองที่ดินภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ แม้ข้อเท็จจริงมีบุคคลครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่จริง ก็จะมีถือว่าบุคคลนั้นเจตนาสละสิทธิครอบครองที่ดิน

มาตรา ๑๔ “ห้ามมิให้บุคคลครอบครองเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวน...”

ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ขอบเขตป่าสงวนไม่ชัดเจน สภาพพื้นที่ในปัจจุบันไม่ได้เป็นป่าแล้ว และหากไม่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน จะไม่ได้รับการจัดที่ดินในการทำเกษตรกรรม ให้เป็นที่ทำกิน ทั้ง ๆ ที่ทำประโยชน์มานานแล้ว

(๔) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๓๓ “ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ก็ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” ที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง”

ทำให้เกิดปัญหากับประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อนประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ไม่ได้มีการกันออกจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ประชาชนจึงถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย หรือห้ามไม่ให้ทำประโยชน์ต่อในพื้นที่

(๕) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสวนป่ามีวัตถุประสงค์ส่งเสริมการทำสวนป่าของภาคเอกชน แต่การให้อนุญาตการทำสวนป่ายังมีขั้นตอนที่ยาวนานและเป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์ของไม้เศรษฐกิจดังนี้

(๕.๑) สารสำคัญของกฎหมายเน้นการควบคุมบังคับและการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาอนุญาตผู้จัดทำสวนป่า ตั้งแต่ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียน การตีตราไม้ การตรวจสอบ จนไปถึงการตัดโค่น ซึ่งอาจเป็นการเปิดช่องให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบ

(๕.๒) ในแต่ละขั้นตอนการขออนุญาต ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาถึงความไม่พร้อมของพนักงานเจ้าหน้าที่ มักอ้างว่าต้องมีการตรวจร่วมของหลายหน่วยงาน ทำให้การพิจารณามีความล่าช้ามาก ซึ่งภาระการติดตามเอกสารที่ดำเนินการและการประสานงานกับเจ้าหน้าที่เป็นต้นทุนที่เกษตรกรผู้ปลูกป่าต้องแบกรับภาระ

(๕.๓) การกำหนดให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนสวนป่าจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนไม้ที่ปลูกขึ้นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และหากไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดทางอาญา พบว่าข้อกำหนดดังกล่าวยากต่อการปฏิบัติและเกินความจำเป็น โดยระเบียบที่จะกำหนดขึ้นนั้น อาจจะเป็นช่องทางของการทุจริต ทำให้กฎหมายฉบับนี้นอกจากไม่สร้างแรงจูงใจในการปลูกสวนป่าแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดช่องทางทุจริตและการดำเนินการที่ขัดต่อกฎหมาย

(๕.๔) ข้อกฎหมายอาจเข้าข่ายการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล เพราะการปลูกสวนป่านี้นัดทำขึ้นในที่ดินของเอกชนซึ่งมีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง และลงทุนโดยทรัพย์สินส่วนตัว ต้นไม้ที่ปลูกขึ้นคือทรัพย์สินที่ขอบธรรมของผู้ปลูก รัฐและกฎหมายไม่ควรก้าวล่วงในทรัพย์สินของบุคคล จึงควรจะเน้นควบคุมไปในพื้นที่ป่าของรัฐเท่านั้น

๒.๓ ปัญหาการดำเนินงานและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน แต่ที่ผ่านมาพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับใช้กฎหมายมีอุปสรรคในการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ฐานข้อมูลและแผนที่ รวมทั้งหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และการนำไปใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่มีมาตรฐาน ไม่อยู่ในระบบเดียวกัน และไม่ทันสมัย โดยเฉพาะข้อมูลและหลักฐานต่างๆ มีความแตกต่างจากข้อมูลของภาคประชาชนจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชน

(๒) การกำหนดและจัดทำแนวเขตป่า แนวเขตที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ ไม่ชัดเจนและทับซ้อนกัน ทั้งแนวเขตที่ดินของรัฐระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และแนวเขตที่ดินของรัฐกับเอกชน นำมาซึ่งความขัดแย้งและทำให้การแก้ไขปัญหาประชาชนที่อยู่ในเขตป่าไม่สัมฤทธิ์ผล

(๓) การปักหลักเขตในที่ดินของรัฐยังไม่มี ความชัดเจนว่า ต้องการให้ดำเนินการในเขตป่าอย่างเดียว หรือรวมไปถึงที่ดินของรัฐทั้งหมด

(๔) อัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่รัฐไม่เพียงพอต่อการดำเนินการกับประชาชนที่เข้าไปอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ การพิสูจน์สิทธิของประชาชน และการดูแลพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่งมีพื้นที่จำนวนมากเช่น พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ เอ พื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้น ๑ บี เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตวนอุทยาน

(๕) การดำเนินงานปลูกสวนป่าภาครัฐ โดยการแผ้วถางพื้นที่ป่า หรือรุกป่าในพื้นที่ของประชาชน ยังไม่มีการดำเนินการหรือแก้ไขให้ถูกต้อง

(๖) ความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ไม่ตรงกัน และนำไปปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น กรณีการปฏิบัติของกรมป่าไม้ กับ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เกี่ยวกับการดำเนินคดีป่าไม้ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน และกรณีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐจากกรมป่าไม้กับกรมศุลกากร เกี่ยวกับการนำไม้ผ่านแดน เป็นต้น

(๗) เจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติประสบปัญหาในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐในความรับผิดชอบ จากกรณีที่มีการนำเอกสารสิทธิในที่ดินมาใช้อ้างสิทธิในเขตป่าไม้ และเขตอุทยานแห่งชาติ

(๘) มีการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยผิดพลาดคลาดเคลื่อนเข้าไปในเขตป่าแต่ไม่มีการเพิกถอนหรือแก้ไขตามระเบียบกฎหมายในเวลาที่เหมาะสม

๓. สถานการณ์และการดำเนินการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐ

๓.๑ สถานการณ์จำนวนประชาชนที่ทำกินและอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ป่า

จากข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปี ๒๕๕๙ พบว่า มีประชาชนที่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และเขตป่าสงวนแห่งชาติอยู่เป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้เป็นประชาชนที่อาศัยและทำกินโดยได้สิทธิครอบครองพื้นที่ตามกฎหมายและผิดกฎหมาย รวมทั้งมีการขยายพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น โดยมีข้อมูลประชาชนที่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่า ดังนี้

(๑) จำนวนประชาชนที่ทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ : ก่อนและหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕

ผู้ครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จากการแปลข้อมูลภาพถ่ายออร์โธรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือ พ.ศ. ๒๕๔๖ เทียบกับภาพถ่ายดาวเทียม ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีจำนวนประมาณ ๕,๙๙๐,๒๖๙ ไร่ คิดเป็นจำนวน ๕๙๙,๐๒๖ ครอบครัวย (คิดจากค่าเฉลี่ยครอบครัวละ ๑๐ ไร่) ประกอบด้วย

- ผู้ครอบครองที่ดินก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ (ปรากฏร่องรอยการใช้ประโยชน์ในภาพออร์โธรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖) จำนวนประมาณ ๓,๖๕๑,๕๐๖ ไร่
- ผู้ครอบครองที่ดินหลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ (ไม่ปรากฏร่องรอยการใช้ประโยชน์ในภาพออร์โธรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖) จำนวนประมาณ ๒,๓๓๘,๗๖๓ ไร่

(๒) จำนวนพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่จะประกาศใหม่

จากข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในอนาคตกรมอุทยานแห่งชาติ มีแผนจะประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน ๒๔ แห่ง เนื้อที่รวมทั้งหมด ๔,๗๔๘,๘๒๑.๐๒ ไร่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่ทำกินและอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ที่จะประกาศอุทยานแห่งชาติอยู่เดิม จึงควรมีการสำรวจจำนวนประชากร และจำนวนที่ดินที่ประชาชนทำกินและอยู่อาศัยให้ชัดเจนก่อนมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติขึ้นใหม่

(๓) จำนวนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

จากข้อมูลของกรมป่าไม้ ปี ๒๕๕๘ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ จำนวน ๕๔,๓๙๕,๓๙๐.๐๔ ไร่ แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(๓.๑) พื้นที่ที่มีสภาพป่า ๒๙,๔๓๔,๖๘๔.๓๖ ไร่

(๓.๒) พื้นที่ที่ไม่มีสภาพป่า ๒๔,๙๖๐,๗๐๕.๖๗ ไร่

ทั้งนี้ ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ และ ชั้น ๒ มีจำนวนพื้นที่ที่มีสภาพป่า ๑๘,๖๙๒,๖๔๗.๑๗ ไร่ และจำนวนพื้นที่ที่ไม่มีสภาพป่า ๗,๗๖๖,๘๐๔.๐๘ ไร่

๓.๒ การดำเนินการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าของหน่วยงานรัฐ

รัฐบาลได้มีนโยบายให้หน่วยงานรัฐแก้ไขปัญหาคือการถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าของประชาชนมาโดยตลอด ในที่นี้จะขอสรุปการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยหน่วยงานรัฐระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐ ในสมัยของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดังนี้

(๑) คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)

คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และมีเลขาธิการนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเลขานุการ จากการประชุมคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ นายกรัฐมนตรีได้มอบนโยบาย “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน”

ต่อมาคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ อนุมัติหลักการการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตามนโยบายรัฐบาลในลักษณะที่ดินแปลงรวมโดยมิให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ที่ดินของรัฐเป็นกลุ่ม หรือชุมชนตามหลักเกณฑ์ที่ คทช. กำหนดในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม โดยให้หน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ทำหน้าที่กำหนดระเบียบหลักเกณฑ์ ภายใต้ความเห็นชอบของ คทช.

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติได้มีมติการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ และมีคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการรวม ๓ คณะ ประกอบด้วย

- (๑) คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน
- (๒) คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน
- (๓) คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดินได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ๒๔๙ พื้นที่ ๖๖ จังหวัด เนื้อที่ประมาณ ๗๐๘,๕๓๐-๐-๗๙.๗๐ ไร่ ดังนี้

ตารางที่ ๒ พื้นที่เป้าหมายการจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบาย คทช.

ลำดับ	ประเภทที่ดิน	พื้นที่	จังหวัด	เนื้อที่ (ไร่)
๑.	ป่าสงวนแห่งชาติ	๑๒๒	๕๘	๖๒๕,๓๑๙-๐-๓๓
๒.	ป่าชายเลน	๓๐	๙	๑๖,๓๑๘-๓-๕๕
๓.	ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	๓๘	๑๒	๓๙,๕๓๘-๐-๓๘
๔.	ที่ดินสาธารณประโยชน์	๑๗	๑๑	๙,๕๗๖-๑-๔๘.๗๐
๕.	ที่ราชพัสดุ	๗	๖	๗,๘๔๑-๑-๑๐
๖.	ที่ดินสงวนเพื่ออภิจการนิคมในนิคมสร้างตนเอง	๓๕	๓๐	๙,๙๓๖-๑-๙๕
จำนวนที่ดินที่จัดให้ชุมชนทั้งหมด		๒๔๙	-	๗๐๘,๕๒๘

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๐

ตารางที่ ๓ พื้นที่ที่เป้าหมายในการดำเนินงานตามนโยบาย คทช. ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๐

คณะกรรมการนโยบายจัดที่ดินแห่งชาติ (คทช.) จัดที่ดินให้ชุมชนมีจำนวน ๒๔๙ พื้นที่ ๖๖ จังหวัด รวมเนื้อที่ ๗๐๘,๕๓๐ ไร่

พื้นที่ที่มีหนังสืออนุญาตให้ดำเนินการแล้ว	เนื้อที่ (ไร่-งาน-ตร.ว.)
๑.ป่าสงวนแห่งชาติ	๑๕๖,๙๑๖-๓-๒๙
๒.เขตปฏิรูปที่ดิน	๑๙,๙๔๑-๓-๘๗
๓.ป่าชายเลน	๗,๗๘๕-๐-๖๙
๔.ที่สาธารณประโยชน์	๔๗๒-๒-๙๘
รวมทั้งสิ้น ๕๙ พื้นที่ ๒๕ จังหวัด	๑๘๕,๑๑๖-๒-๘๓

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๐

ตารางที่ ๔ ผลการจัดที่ดินให้ประชาชนตามนโยบาย คทช. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐

ผลการจัดที่ดินให้ประชาชน ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ จำนวน ๑๓๖ พื้นที่ ๕๓ จังหวัด อยู่ในกระบวนการจัดที่ดิน ๓๓,๑๓๒ ไร่ ๔๑,๗๓๑ แปลง เนื้อที่ ๒๓๒,๐๓๓ ไร่

พื้นที่ที่มีหนังสืออนุญาตให้ดำเนินการแล้ว	ผ่านความเห็นชอบจาก คทช.จังหวัด (แปลง-รายไร่)	ยังไม่ผ่านความเห็นชอบจาก คทช. จังหวัด (แปลง-รายไร่)
๑. ป่าสงวนแห่งชาติ	๑๓,๐๕๓ แปลง ๙,๙๒๒ ไร่ ๖๗,๗๖๖ ไร่	๔,๖๙๑ แปลง ๔,๕๐๙ ไร่ ๓๑,๐๓๑ ไร่
๒. เขตปฏิรูปที่ดิน	๑,๐๒๙แปลง ๕๕๒ราย ๔,๗๕๗ ไร่	๑,๖๙๑ แปลง ๑,๑๘๕ ราย ๑๐,๓๗๕ ไร่
๓. ป่าชายเลน	-	๒๕๒ แปลง ๒๕๒ ราย ๓,๙๖๔ ไร่
๔. ที่สาธารณประโยชน์	๔๖๓ แปลง ๔๕๖ ราย ๔๗๐ ไร่	-
รวมทั้งสิ้น	๑๔,๕๔๕ แปลง ๑๐,๙๓๐ ราย ๗๒,๙๙๓ ไร่	๖,๖๓๔ แปลง ๕,๙๔๖ ราย ๔๕,๓๗๐ ไร่

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๐

ตารางที่ ๕ ผลการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตามนโยบาย คทช. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐

พื้นที่ที่มีหนังสืออนุญาตให้ดำเนินการแล้ว	งบประมาณ (ล้านบาท)
๑. พัฒนาที่ดิน	๘.๐๗๐
๒. พัฒนาแหล่งน้ำและปัจจัยพื้นฐาน	๒๓๒.๗๕๘
๓. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	๒๑.๘๑๑
๔. ส่งเสริมการรวมกลุ่ม	๑๘.๖๘๙
๕. สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพ	-
๖. ส่งเสริมและจัดทำบัญชีครัวเรือน	-
รวมทั้งสิ้น	๓๒๑.๓๓๐

จากผลการดำเนินงานจัดที่ดินให้ประชาชนตามนโยบาย คทช. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ พบว่า ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เนื่องจาก คทช.จังหวัด ยังไม่ให้ความเห็นชอบจัดที่ดินให้ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่คทช.จังหวัดยังไม่ให้ความเห็นชอบจำนวน ๔,๖๙๑ แปลง ๔,๕๐๙ ราย ๓๑,๐๓๑ ไร่ และในพื้นที่ป่าชายเลนยังไม่ได้ให้ความเห็นชอบ จำนวน ๒๕๒ แปลง ๒๕๒ ราย ๓,๙๖๔ ไร่

(๒) การจัดการพื้นที่ป่าชุมชนโดยกรมป่าไม้

กรมป่าไม้ดำเนินการโครงการจัดตั้งป่าชุมชนร่วมกับชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง ๒๕๖๐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการจัดทำพื้นที่เป็นป่าของชุมชนหรือจัดการป่าธรรมชาติ ด้วยการควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่า รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการร่วมจัดการป่าในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินโครงการป่าชุมชนในพื้นที่ป่า ตามกฎหมายที่กรมป่าไม้รับผิดชอบ ได้แก่

๑. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗
๒. พื้นที่ป่า ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔
๓. ที่ดินอันมีลักษณะเป็นที่สาธารณประโยชน์ หรือพื้นที่หน่วยงานต่างๆ ที่กำกับดูแลพื้นที่หรือมีอำนาจครอบครอง

ตารางที่ ๖ ผลการจัดตั้งป่าชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง ๒๕๖๐

ภาค	จำนวนหมู่บ้าน	เนื้อที่
ภาคเหนือ	๓,๕๘๖	๓,๕๔๔,๖๔๘
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔,๗๗๖	๑,๓๕๕,๓๘๒
ภาคกลาง	๑,๒๐๙	๕๓๙,๐๕๒
ภาคใต้	๘๑๑	๒๐๔,๒๘๕
รวมทั้งประเทศ	๑๐,๓๘๒	๕,๖๕๓,๓๖๘ ^๕

ที่มา: กรมป่าไม้, ๒๕๖๐

สรุปการดำเนินการจัดพื้นที่ป่าชุมชนโดยกรมป่าไม้และความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายมาบังคับใช้

กรมป่าไม้มีเป้าหมายในการจัดตั้งป่าชุมชนทั่วประเทศ จำนวน ๒๑,๘๕๐ หมู่บ้าน พื้นที่ประมาณ ๑๐ ล้านไร่ ปัจจุบันดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชนไปแล้ว ๑๐,๓๘๒ หมู่บ้าน พื้นที่ประมาณ ๕.๖ ล้านไร่ ซึ่งดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จัดตั้งเป็นป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และพื้นที่ที่เสื่อมโทรม จัดตั้งเป็นป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ สามารถใช้ประโยชน์หรือปลูกเสริมกันได้ ปัจจุบันการดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชนของกรมป่าไม้ใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.๒๔๘๔ โดยกรมป่าไม้มอบหนังสือแสดงโครงการเพื่อเป็นขอบเขตและพิกัครอบแปลง

^๕ เฉพาะจำนวนพื้นที่ป่าชุมชนตามโครงการจัดตั้งป่าชุมชน กรมป่าไม้.

ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยลดลงเหลือเพียงราว ๆ ร้อยละ ๓๒^๖ ซึ่งภารกิจหลักของกรมป่าไม้ คือ การดูแล ป้องกัน ปั่นฟูแก้ไขปัญหาที่ดินและส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วม ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลต้องการเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ ดังนั้น กรมป่าไม้จึงต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้โดยการปลูกป่าเพิ่มขึ้น แต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มพื้นที่ป่าจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับ ประกอบกับพระราชบัญญัติป่าชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาค้นในป่าได้ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ป่าเพื่อส่วนรวม และเชื่อมโยงกับความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนสอดคล้องหลักสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๗ และมาตรา ๖๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ อีกด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการตราพระราชบัญญัติป่าชุมชน

การนำเสนอร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ได้ริเริ่มโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน ๕๐,๐๐๐ รายชื่อ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่จนถึงปี พ.ศ.๒๕๕๙ ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีโอกาสได้ประกาศใช้ ด้วยเหตุนี้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ต่อที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานร่วม ๓ ฝ่าย (คณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ) ในการประชุม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙ และคณะกรรมการประสานงานร่วม ๓ ฝ่ายได้มีมติและประเด็นข้อสังเกตพร้อมส่งร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ตามที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ มาให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาดำเนินการ ซึ่งที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอร่างกฎหมายให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบในหลักการแล้ว โดยมีหลักการและสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ปั่นฟูจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

๒. ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีความสมบูรณ์และยั่งยืน

^๖ ที่มา :รายงานสถานการณ์ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๘ -๒๕๕๙จากมูลนิธิสืบนาคะเสถียร, ข้อมูลสารสนเทศกรมป่าไม้, Thailand Sustainable Development ๒๐๑๖.

หมายเหตุ: รายงานสถานการณ์ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๘ -๒๕๕๙ จากมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ระบุว่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นจากการที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาพถ่ายดาวเทียมในการแปลพื้นที่ป่า จากเมื่อก่อนใช้แผนที่ในอัตรา ๑:๒๕๐,๐๐๐ มาเป็น ๑:๕๐,๐๐๐ ทำให้เห็นพื้นที่ป่าได้ละเอียดมากยิ่งขึ้นตัวเลขพื้นที่ป่าไม้ของไทยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้จริงจึงถูกแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงที่ ๑. พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๔๑ พื้นที่ป่าลดลงจาก ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ เหลือ ๘๑,๐๗๖,๒๕๐.๐๐ ไร่ อัตราลดลงเท่ากับ ๒,๐๕๓,๒๓๖.๖๑ ไร่ ต่อปีช่วงที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๕๗ พื้นที่ป่าลดลงจาก ๑๐๖,๓๑๙,๒๓๗.๕๐ ไร่ เหลือ ๑๐๒,๑๒๐,๔๑๗.๙๘ ไร่ อัตราลดลงเท่ากับ ๒๙๙,๙๑๕.๖๘ ไร่ ต่อปี

(๓) การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map)

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘ ลงมติเห็นชอบแนวทางการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) และแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) (กปนร.)

คณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วโดยรายงานผลการดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการเทคนิคการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) ได้มีความเห็นตามหนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุดที่ ทส ๐๒๒๐.๒/๒๗๐๕ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) การนำแผนที่แนบท้ายกฎหมายแต่ละฉบับมาปรับให้เหลือเพียงแนวเขตเดียวโดยมิได้ตรวจสอบแนวเขตที่ดินจริงนั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีสิทธิในที่ดินได้ ดังนั้นควรส่งแผนที่ให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องก่อน อย่างไรก็ตามการให้ประชาชนแต่ละบุคคลมาพิสูจน์สิทธิเองจะเป็นการผลักภาระให้กับประชาชน จึงต้องคำนึงถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบจากการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ และขอให้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง

(๒) ในระหว่างการประกาศเป็นกฎหมายโดยยึดแนวเขตแผนที่ตาม One Map ดังกล่าวควรเปิดโอกาสให้ประชาชนคัดค้านภายในระยะเวลาอันสมควร

คณะกรรมการ กปนร. ได้มอบหมายให้คณะกรรมการเทคนิคการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) ปรับปรุงแก้ไขข้อคลาดเคลื่อนด้านเทคนิคเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดของพื้นที่ (Attribute) ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๐ และการแก้ไขรูปแบบหรือเส้นแนวเขตแผนที่ (Shape File) จะดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๓๖๐ วัน ตามหลักการที่เสนอคณะรัฐมนตรีเห็นชอบและรับรองผลการดำเนินการแล้ว

(๔) การส่งเสริมการปลูกสวนป่า และการทำระบบ E-Tree

กรมป่าไม้ดำเนินการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ ด้วยการเปิดให้ประชาชนลงทะเบียนสวนป่าผ่านระบบออนไลน์ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๐ เพื่อความรวดเร็วและลดการประพัตติมิชอบ จนถึงขณะนี้ มีประชาชนลงทะเบียนแล้วกว่า ๓๐๐ ราย ปัจจุบันกรมป่าไม้ได้เปิดให้ประชาชนสามารถขึ้นทะเบียนสวนป่าผ่านเว็บไซต์ของกรมป่าไม้มาตั้งแต่ต้นเดือนมกราคมที่ผ่านมา นอกจากนั้นประชาชนทั่วไปยังสามารถใช้บริการงานของกรมป่าไม้ด้วยระบบ RFD Single Window เพื่อใช้ในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ขอยกใบเบิกทางขอหนังสือกำกับ ขอใบรับรองไม้และใบอนุญาตส่งออก รวมทั้งขอตรวจพิสูจน์ไม้ และขอหนังสือรับรองแจ้งข้อเท็จจริงนำเข้าสู่สื่อโซเชียล เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ลดการใช้กระดาษ และตรวจสอบสถานะการดำเนินงานได้ทุกขั้นตอน^๗

^๗ที่มา <https://nsw.forest.go.th/rfdportal/Home.aspx> ,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

การเปิดให้ประชาชนขึ้นทะเบียนสวนป่าออนไลน์ เป็นหนึ่งในแผนนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนภารกิจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ นอกจากนี้จะมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการควบคุม และติดตามการขยายพื้นที่ปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยวบนพื้นที่เขาสูงชัน การติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ และ ๒^๘

การที่กรมป่าไม้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาเป็นเครื่องมือในการติดตามพื้นที่ป่าไม้ที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สามารถตรวจสอบพื้นที่ที่ถูกบุกรุกได้อย่างรวดเร็ว โดยจัดการส่งข้อมูลที่ประมวลได้ผ่านเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทันสมัยไปยังเจ้าหน้าที่ภาคพื้นเพื่อดำเนินการยับยั้งการบุกรุกทำลายป่า กรมป่าไม้ตั้งเป้าหมายปี ๒๕๖๐ จะมีประชาชนลงทะเบียน สวนป่า ๓๐,๐๐๐ไร่ และจะมี ๓๑๕ ราย ได้พื้นที่ปลูก ๑,๔๘๐ไร่^๙

นอกจากนี้ กรมป่าไม้ โดยส่วนรับรองการป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้จัดทำการลงทะเบียนต้นไม้ในระบบ E – Tree^{๑๐} ซึ่งระบบอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว เป็นการจัดเก็บข้อมูลการปลูกไม้ กล่าวคือ ระบบจัดเก็บข้อมูลการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างแหล่งที่มาของไม้ และจัดเก็บจำนวนสต็อกไม้ อีกทั้งในระบบลงทะเบียนต้นไม้ยังมีบริการการขอใช้ประโยชน์ไม้ ได้แก่ การขาย การตัด และการเคลื่อนที่ไม้ เพื่อใช้ในการรับรองไม้และส่งออกไม้ได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมไม้ไทยและอาเซียนที่ต้องมีระบบการลงทะเบียนแหล่งปลูกไม้ให้ ชัดเจนสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความน่าเชื่อถือได้ว่าปลูกไม้ลงทะเบียนอยู่ในระบบนี้ผ่านการตรวจสอบรับรองสามารถนำไปอ้างอิงความถูกต้อง ทั้งนี้ กรมป่าไม้ยังมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการฝึกอบรมหลักสูตร “โครงการนำร่องการลงทะเบียนต้นไม้ในระบบ E-Tree สำหรับเกษตรกรและประชาชนผู้ปลูกต้นไม้”^{๑๑} โดยส่วนรับรองการป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการอบรมเกษตรกรและประชาชนผู้ปลูกต้นไม้อีกด้วย

^๘คู่มือสำหรับประชาชน : การขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า (กรณีที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ)

,หน่วยงานที่ให้บริการ:สำนักส่งเสริมการปลูกป่ากระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

^๙ที่มา <http://www.krobkruakao.com/ข่าวด่วน/๓๕๒๖๘/กรมป่าไม้-เปิดลงทะเบียนสวนป่าผ่านระบบออนไลน์.html>,สืบค้นเมื่อวันที่๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}ที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=myNvN&RkTHE>,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สามารถสืบค้นได้จาก <https://new.forest.go.th/cert/wp-content/uploads/sites/๙๘/๒๐๑๗/๐๗/jpg๒pdf.pdf>

๔. กรอบแนวคิดในการปฏิรูป

การจัดทำข้อเสนอปฏิรูประบบการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าไม้อยู่บนพื้นฐาน ๔ กรอบแนวคิด ได้แก่ (หนึ่ง) ศาสตร์พระราชาในการดูแลฟื้นฟูป่าอย่างยั่งยืน (สอง) แนวคิดคนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน (สาม) หลักสิทธิชุมชน ตามรัฐธรรมนูญ และ (สี่) การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔.๑ ศาสตร์พระราชาในการดูแลฟื้นฟูป่าอย่างยั่งยืน

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้โดยพยายาม เปลี่ยนประชาชนจากผู้บุกรุกทำลายป่าให้กลายเป็นผู้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าด้วยทรงตระหนักถึงการพึ่งพาของคนและป่า โดยทรงมีแนวพระราชดำริในการส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง ทรงแนะนำให้ตั้ง “ป่าไม้หมู่บ้าน” เพื่อให้ประชาชนเพาะต้นกล้าให้แก่ราชการ เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน และเสริมสร้าง คุณธรรมและจิตสำนึกเป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะช่วยให้ต้นน้ำลำธารยังคงอยู่ การสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน ตามแนวพระราชดำรินี้เป็นการดำเนินการร่วมกันที่ชาวบ้านเห็นและสัมผัสได้ ตลอดจนได้รับประโยชน์ได้จริงจากความ อุดมสมบูรณ์ของป่า ดิน และน้ำแนวพระราชดำริเรื่องการปลูกป่า ๓ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้เศรษฐกิจ และได้ ประโยชน์สี่อย่าง คือ (๑) ป่าไม้ใช้สอย นำมาสร้างบ้าน ทำเล้าเปิด เล้าไก่ ดำรงจอบเสียม ทำหัตถกรรม หรือกระทั่ง ใช้เป็นเชื้อเพลิง (ฟืน) ในการหุงต้ม (๒) ป่าไม้กินได้ นำมาเป็นอาหารทั้งพืชกินใบ กินผล กินหัว และเป็นยาสมุนไพร (๓) ป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือนเป็นพืชที่สามารถนำมาจำหน่ายได้ ซึ่งควรปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องราคาตกต่ำและไม่แน่นอน (๔) ประโยชน์ในการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกพืชที่หลากหลาย อย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในสวน ช่วยปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น ดูดซับน้ำฝน และค่อยๆ ปลดปล่อย ความชื้นสู่สวนเกษตรกรรม

๔.๒ คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน^{๑๒}

จากการรับฟังความคิดเห็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ และ ประชาชนที่ได้รับกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินป่าไม้ ผู้ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการนำแนวคิด “คนอยู่กับป่า” มาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ โดยให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ป่าเป็นพลังในการ ปกป้องรักษา ฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่า มีวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการดูแลและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน กำหนด มาตรการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายโดยหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนและกำกับดูแล การบริหารจัดการ

๔.๓ หลักสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

การขับเคลื่อนการจัดการป่าชุมชนโดยประชาชน และขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รับรองแนวคิดสิทธิชุมชนจากรูปธรรมของการจัดการป่าโดยชุมชน ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ ณ ปัจจุบัน ได้รับรองสิทธิ

^{๑๒}ดูรายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นใน ภาคผนวก ๓.

ชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนสอดคล้องกัน โดยยึดหลักคนอยู่ร่วมกับป่า ดังปรากฏในมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังนี้

มาตรา ๔๓ (๒) “บุคคลและชุมชน ย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

๔.๔ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ประเทศไทยได้กำหนดกรอบนโยบายในการบรรลุตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ ๑๕ : ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีเป้าประสงค์สำคัญ เช่น การอนุรักษ์ พื้นฟู ระบบนิเวศบนบกและในน้ำจืดในแผ่นดิน และการใช้บริการทางระบบนิเวศนั้นอย่างยั่งยืน (๑๕.๑) การบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ทุกประเภท (๑๕.๒) การอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขาและความหลากหลายทางชีวภาพ (๑๕.๔)

โดยนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ ๑๕ นำมากำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ ๘ จนถึงฉบับที่ ๑๒ และปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

“การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของมิติทางเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป”^{๑๓}

กรอบแนวคิดของการดำเนินงานในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้และปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ด้วย กล่าวคือ หากใช้ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ใช้แล้วหมดไป (non-renewable) จำเป็นต้องหาทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วไม่หมดไป (renewable) มาแทนที่และต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไปนี้ไม่มากเกินไปเกินขีดความสามารถของระบบนิเวศในการผลิตทดแทนได้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

^{๑๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารการประชุมประจำปี การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย, วันจันทร์ที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๖ ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าอิมแพ็คเมืองทองธานีจังหวัดนนทบุรี, ใน http://www.nesdb.go.th/ewt_wmc/ewt_news.php?nid=๓๑๕๗.

๕. ข้อเสนอการปฏิรูปการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าทั้งระบบ

๕.๑ เป้าหมายของการปฏิรูปการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าทั้งระบบ มี ๔ ประการ ได้แก่

- (๑) เพื่อรักษาและฟื้นฟูป่า ให้มีพื้นที่ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น
- (๒) ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความมั่นคงในการทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่า พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า
- (๓) ป้องกันมิให้มีการขยายประชากรในการบุกรุกทำลายป่าอย่างเด็ดขาด
- (๔) ลดความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม

๕.๒ ข้อเสนอในการปฏิรูปที่สำคัญ ดังนี้

- (๑) แก้ไขปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ป่าให้มีขอบเขตพื้นที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการขยายพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยหลังปี พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นต้นไป และมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด
- (๒) รับรองสิทธิการอยู่อาศัยและการทำกินในพื้นที่ป่าที่ตั้งถิ่นฐานมาก่อนปี พ.ศ.๒๕๕๗ โดยมีการตรวจสอบและขออนุญาตใช้ประโยชน์จากพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- (๓) สนับสนุนการจัดทำแผนที่และจำนวนเนื้อที่ดินให้มีแนวเขตที่ดินตรงกันกับสภาพความเป็นจริงของการถือครองที่ดิน (one map) และรับรองสิทธิของประชาชนที่ถือครองที่ดินทำกินและอยู่อาศัย
- (๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ป่าร่วมฟื้นฟูป่าและอนุรักษ์ป่ารวมทั้งการปลูกป่าเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้
- (๕) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่บังคับใช้และพัฒนาจัดทำกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและรองรับการอนุวัติตามรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๕.๓ มาตรการในการดำเนินการ

คณะอนุกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง โดยคณะทำงานที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการด้านกฎหมาย และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การจัดการพื้นที่บริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่า กรณีพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และการบริหารจัดการพื้นที่ในรูปแบบโฉนดชุมชนของจังหวัดตรัง โดยมีความเห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่า ทรัพยากรป่าไม้ ต้องให้ประชาชนและชุมชน อยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน สามารถทำกินและอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ป่าได้ และมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนและการควบคุมบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด จึงมีข้อเสนอต่อมาตรการในการดำเนินการดังนี้

(๑) กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ : ให้สิทธิเพื่อการอยู่อาศัย ทำกิน ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และให้ชุมชนเป็นพลังร่วมในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าโดยมีมาตรการในการดำเนินการดังนี้

ตารางที่ ๗ มาตรการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

พื้นที่	กรอบระยะเวลา		
	มีร่องรอยใช้ประโยชน์มาก่อน จนถึงปี ๒๕๔๕	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ หลังปี ๒๕๔๕ ถึง ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗	หลัง ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗
๑. พื้นที่ ป่าธรรมชาติ	■ ดำเนินการประกาศเป็นป่าชุมชนในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ตามกฎหมายของป่าชุมชน		
๒. พื้นที่ ป่าเสื่อมโทรม ลุ่มน้ำชั้น ๑ และ ๒	๒.๑ พื้นที่หวงคืนจากนายทุน หรือพื้นที่เจรจา อพยพลงมาได้ : ฟื้นฟูป่าโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดตั้งเป็นป่าชุมชนทั้งหมดตามกฎหมาย จัดระเบียบดำเนินการตามผลการเจรจา		■ ดำเนินคดีตามกฎหมาย ■ ฟื้นฟูสภาพป่าและจัดเป็นพื้นที่ป่าชุมชนร่วมกับกรมป่าไม้
	๒.๒ พื้นที่ที่ไม่สามารถเจรจา อพยพประชาชนลงมาได้ สามารถดำเนินการตาม มาตรา ๑๙ ของ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ		
	■ กำหนดเกณฑ์เบื้องต้นให้เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทำกินร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ถือครอง โดยเป็นวนเกษตร และพื้นที่ร้อยละ ๔๐ เป็นพื้นที่ปลูกป่า ■ ลดและจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	■ กำหนดเกณฑ์เบื้องต้นให้เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทำกิน ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ถือครอง โดยเป็นวนเกษตร และพื้นที่ร้อยละ ๖๐ เป็นพื้นที่ปลูกป่า ■ ลดและจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	
๓. พื้นที่ ป่าเสื่อมโทรม ลุ่มน้ำชั้น ๓ ,๔ และ ๕	สามารถดำเนินการตาม ม.๑๙ ของ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ ^๑		
	■ จัดระบบที่ดินแปลงรวม ตามมาตรการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เพื่อความมั่นคงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ■ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ตามศาสตร์พระราชา ■ ปรับเปลี่ยนมาเป็นระบบวนเกษตร สร้างป่าสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน	■ กำหนดพื้นที่ร้อยละ๔๐เป็นพื้นที่ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ตามศาสตร์พระราชา ■ ปรับเปลี่ยนมาเป็นระบบวนเกษตร สร้างป่าสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน ■ ให้มีการประเมินผลการดำเนินงานว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ หากมีผลสำเร็จเกิดขึ้น ให้เสนอผลการประเมินต่ออธิบดีกรมป่าไม้ เพื่อส่งมอบพื้นที่ให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) พิจารณาดำเนินการต่อไป	
๔. ไร่ หมุนเวียน	ใช้แนวทางตาม มติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่ ๓ ส.ค.๒๕๕๓ เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยงไปปรับใช้		

มาตรา ๑๙ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ ๒๕๐๗ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแล รักษาหรือ บำรุงรักษาป่าสงวนแห่งชาติ อธิบดีมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ กระทำกรอย่างหนึ่ง อย่างใดในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้”

การดำเนินการตาม ม.๑๙ จะต้องจัดทำเป็นโครงการเสนอมาจากชุมชนในพื้นที่ป่า โดยมีหลักเกณฑ์ สำคัญ ได้แก่

- (๑) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ต้องปลูกไม้ป่า ไม้ผล หรือไม้ยืนต้นที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- (๒) เป็นการใช้ประโยชน์จากป่าตามกฎหมายป่าชุมชน ห้ามทำไม้เพื่อการพาณิชย์
- (๓) ปรับเปลี่ยนจากพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นระบบวนเกษตร เกษตรอินทรีย์
- (๔) ลดและจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

(๒) กรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า)
ให้ดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๘ มาตรการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์

พื้นที่	กรอบระยะเวลา		
	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ มาก่อน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๕	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ หลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึง ๑๖ มิ.ย.๒๕๕๗	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ หลัง ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗
เนื้อที่	ประมาณ ๓,๖๕๑,๕๐๖ ไร่	ประมาณ ๒,๓๓๘,๗๖๓ ไร่	
พื้นที่ไม่ล่อแหลม	▪ ให้ประชาชนที่อาศัยหรือทำกิน อยู่แล้วในพื้นที่ป่าอนุรักษ์รวมกลุ่มกัน เป็นชุมชน ดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนบริหารจัดการ พื้นที่ชุมชน (กรณีเขตรักษาพันธุ์/ ห้ามล่าสัตว์ป่า) หรือโครงการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ (กรณีอุทยาน) และแนวทางการพัฒนาที่จำเป็นต่อ การดำรงชีพ เสนอต่ออธิบดีอุทยาน แห่งชาติฯ ▪ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติฯ มีอำนาจ อนุญาตให้ชุมชนอยู่อาศัยหรือทำกิน ต่อไปในที่ดินนั้นเป็นการชั่วคราวเป็น แปลงรวมรายชุมชน การกำหนด	▪ ตรวจสอบคุณสมบัติว่าเป็นผู้ยากไร้ มีรายได้น้อย หรือไร้ที่ดินทำกิน หรือไม่ ▪ หากไม่มีคุณสมบัติให้ออกจาก พื้นที่ภายในเวลาที่กำหนด ▪ ผู้มีคุณสมบัติให้ดำเนินการ บริหารจัดการพื้นที่	▪ ผู้บุกรุกที่เป็นนายทุน หรือรายใหญ่ รวมทั้ง ประชาชนที่บุกรุกใหม่ ต้องดำเนินการ ตามกฎหมายทุกราย ▪ พื้นที่ที่อยู่ระหว่างการ ดำเนินคดี ไม่สามารถสำรวจ และอนุญาตได้

พื้นที่	กรอบระยะเวลา		
	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ มาก่อน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๕	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ หลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึง ๑๖ มิ.ย.๒๕๕๗	มีร่องรอยใช้ประโยชน์ หลัง ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗
	ระยะเวลา จำนวนพื้นที่อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินให้กำหนด ในระเบียบที่อธิบดีฯกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ อุทยานแห่งชาติ โดยมีให้ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ■ การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ต้องไม่เป็นพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อการอนุรักษ์พันธุ์พืช และดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ■ กรณีมีการละทิ้งไม่ทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ที่ได้รับอนุญาตเกินระยะ ๑ ปี โดยไม่มีเหตุอันควร หรือให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดให้อธิบดีมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตนั้น ■ ให้มีการประเมินผลการดำเนินโครงการ/แผนงานฯ ว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ หากมีผลสำเร็จเกิดขึ้น ให้เสนอผลการประเมินต่ออธิบดีกรมอุทยานฯ เพื่อการอนุญาตต่อไป		
พื้นที่ล่อแหลม: พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ และ ๒ พื้นที่แหล่ง สำคัญของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	เจรจาย้ายออกจากพื้นที่ล่อแหลม ไปยังพื้นที่เหมาะสม หรือในพื้นที่ ของชุมชนนั้น	เจรจาย้ายออกจากพื้นที่ล่อแหลม ไปยังพื้นที่เหมาะสม หรือในพื้นที่ ของชุมชนนั้น	

๕.๔ กลไกและกระบวนการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่า

การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่า จำเป็นจะต้องมีกลไกการบริหารจัดการหลายระดับ เพื่อให้ทุกภาคส่วน ทั้งในระดับท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และส่วนกลางมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของโครงการ/ แผนบริหารจัดการพื้นที่ที่เสนอขึ้นมาจากชุมชน ทั้งนี้ การพิจารณาดำเนินการให้เป็น การพิจารณาแบบรายพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ ๙ กลไกการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่า

ระดับ	พื้นที่ป่าสงวน	พื้นที่ป่าอนุรักษ์
	การจัดทำข้อเสนอโครงการและการพิจารณาตาม มาตรา ๑๙ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ ๒๕๐๗	การจัดทำข้อเสนอโครงการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ หรือการจัดทำแผน บริหารจัดการพื้นที่ชุมชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า/ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า
ระดับพื้นที่	จัดประชุมประชาคม ของประชาชนที่จะเข้าร่วม โครงการเพื่อร่วมจัดทำข้อเสนอโครงการ ซึ่ง ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงการ ขั้นตอนดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และแผนที่โครงการ	คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ระดับพื้นที่ (ผู้อำนวยการส่วน ที่ผู้อำนวยการสำนักบริหาร พื้นที่อนุรักษ์พื้นที่/สาขา มอบหมาย เป็นประธาน) ทำหน้าที่ สำรวจการครอบครองที่ดิน ตรวจสอบ ข้อมูลพื้นที่ และพิจารณาคุณสมบัติ
ระดับ อำเภอ	คณะกรรมการระดับอำเภอ (นายอำเภอเป็นประธาน) มีหน้าที่คัดกรอง ปรับปรุงข้อเสนอโครงการให้ เหมาะสม เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย	คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ระดับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ (ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ -๑๖ เป็นประธาน)
ระดับ จังหวัด	คณะกรรมการควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติ (ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน) มีหน้าที่พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ของโครงการ	ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อผลการ ตรวจสอบพื้นที่
ระดับชาติ	คณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตป่าสงวน ทำหน้าที่พิจารณาโครงการ ให้ความเห็นชอบ/ ไม่เห็นชอบ ต่อโครงการ	คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบ/ ไม่เห็นชอบ ต่อแผนบริหารจัดการ /โครงการ
	อธิบดีกรมป่าไม้ อนุมัติตามความเห็นชอบของ มติคณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตป่าสงวน	อธิบดีกรมอุทยานฯ หรือผู้รับมอบอำนาจ อนุมัติ ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานฯ หรือ คณะกรรมการสงวนฯ
	นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ	นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

๕.๕ มาตรการและกลไกการสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่า

การบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าโดยให้ประชาชนได้รับการรับรองสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงในการถือครองที่ดิน และมีการพัฒนาเศรษฐกิจให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเลี้ยงดูครอบครัวและชุมชน อย่างยั่งยืนและสมดุล จะเป็นมาตรการจูงใจที่ทำให้ประชาชนมาร่วมฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการและกลไกสนับสนุน ๔ เรื่อง ได้แก่ (หนึ่ง) การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ (สอง) ระบบการจัดที่ดินแปลงรวม (สาม) มาตรการเพิ่มพื้นที่ป่า โดยการส่งเสริมการปลูกป่าโดยใช้เครื่องมือของระบบ E-Tree และการสร้างมูลค่าของต้นไม้

(๑) การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map)

คณะทำงานที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้คณะกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง คณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการ “การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ และแนวเขตที่ดินของรัฐ” เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐ เพื่อหารือการนำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) มาบังคับใช้แก้ไขปัญหาการบุกรุกและครอบครองที่ดินของรัฐ ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่มีการพิสูจน์สิทธิให้แนวเขตที่ดินของหน่วยงานของรัฐมีความถูกต้อง และใช้เป็นแผนที่กลางเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ในที่ประชุมเห็นว่าการบังคับใช้แผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) จะเป็นประโยชน์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ แต่ยังพบปัญหาแผนที่แนวเขตที่ยังไม่ตรงกับความเป็นจริง ที่ดินของรัฐยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงที่ดินเอกชน ประชาชนยังขาดหายไป ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้แผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) เกิดปัญหาขึ้นหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนการบังคับใช้

คณะกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง มีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ควรใช้เป็นแผนที่แนวเขต One Map เป็นฐานสำหรับการประกาศกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐใหม่ ตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดนับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการกปนร. หากปรากฏว่าแผนที่ One Map ส่วนใดคลาดเคลื่อน หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถเสนอเหตุผล เพื่อขอแก้ไขปรับปรุง หรือเพิ่มเติมแผนที่ One Map ส่วนนั้นได้ ก่อนดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำแผนที่เพื่อให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน

(๒) ระหว่างการประกาศกำหนดเขตที่ดินของรัฐให้สอดคล้องกับแผนที่ฐาน เพื่อมิให้กระทบต่อภารกิจการออก เพิกถอน หรือการอนุญาต ให้ใช้แนวเขตเดิมในการปฏิบัติงาน หากมีกรณีสงสัยให้ใช้แผนที่ฐานประกอบการพิจารณา

(๓) เอกสารสิทธิสำหรับที่ดินที่มีการออกตามกฎหมายโดยหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อไม่ปรากฏว่าเป็นการดำเนินการไปโดยผิดพลาดคลาดเคลื่อน เอกสารสิทธินั้นให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายการรับรองสิทธิในที่ดิน

ของเอกชน ต้องนำหลักการที่ไม่เป็นอุปสรรคหรือภาระต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๔) ควรกำหนดให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นทางเทคนิค และทางสังคม ให้ชัดเจน เช่น หน่วยงานรัฐ คณะกรรมการระดับจังหวัด รวมถึงพิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่ดิน แห่งชาติประกอบ

(๕) กำหนดให้มีกลไกและมาตรการการเยียวยาประชาชน หรือเอกชน ผู้ได้รับผลกระทบที่เหมาะสม จำแนกตามประเภทของที่ดิน โดยการดำเนินการอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

(๒) ระบบการจัดที่ดินแปลงรวม การจัดที่ดินแปลงรวมให้ประชาชนตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดิน แห่งชาติ (คทช.) ถือเป็นกลไกส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าเพื่อให้ประชาชนที่ขาดที่ดิน ทำกินมีที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน และไม่เพิ่มพื้นที่บุกรุกป่าไม้ โดยมีข้อเสนอ ดังนี้

(๒.๑) ที่ดินของรัฐที่ประชาชนครอบครอง ให้มีการรับรองสิทธิของประชาชนโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาต ให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มตามหลักเกณฑ์ที่ คทช. กำหนด รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพ ของพื้นที่และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เป็นการรักษาระบบนิเวศ

(๒.๒) พื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งไม่มีผู้ครอบครองและมีศักยภาพในการจัดที่ดิน เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายเลน ป่าไม้ถาวร เขตปฏิรูปที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์ ที่ดินในนิคมสหกรณ์ ที่ดินในนิคมสร้างตนเอง และที่ราชพัสดุ ให้มีการ จัดที่ดินที่ไม่มีประชาชนครอบครองทำประโยชน์ โดยอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มตาม หลักเกณฑ์ที่ คทช. กำหนด รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่ และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ เป็นการรักษาระบบนิเวศ

อย่างไรก็ตามคณะอนุกรรมการฯ มี ข้อเสนอในการปรับปรุงการดำเนินงานของ คทช. ดังนี้

๑. ควรพัฒนาการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตการเกษตร เนื่องจากบางพื้นที่ของโครงการฯ ที่ได้มีการมอบไปแล้วยังคงทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ไม่มีแผนงานโครงการที่ชัดเจนในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่ สร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาส่งเสริมอาชีพยังคงเป็นการลดรายจ่ายครัวเรือนเป็นหลักและยังไม่สามารถสร้างรายได้เสริม ให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงต้องการตลาดรองรับผลผลิตเท่านั้น

๒. ควรแก้ไขปรับปรุงระเบียบเรื่องการจัดการไม้ที่อยู่ในพื้นที่อนุญาต เนื่องจากตามกฎระเบียบเดิม ไม่อนุญาตให้ตัดไม้มีค่า แม้จะปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์เกินกว่าจะได้รับอนุมัติตามกฎหมายของทางราชการ ซึ่งประชาชน ต้องการให้มีการผ่อนผันสิทธิเพื่อจะได้ตัดไม้ไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้ในอนาคต

๓. ควรจัดสรรเงินทุนให้ชุมชนเพื่อบริหารจัดการที่ดิน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่โครงการฯ มีหนี้สิน ที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตร ในอนาคตอาจมีผู้ต้องการขายสิทธิในที่ดินเพื่อลดภาระหนี้สิน ดังนั้น ชุมชนจึงมีความต้องการ กองทุนการบริหารจัดการที่ดิน เพื่อลดการกู้ยืมเงินจากสถาบันภายนอกที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

๔. ควรเร่งรัดการออกหนังสืออนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยให้คณะกรรมการจัดหาที่ดิน และ คทช.จังหวัด ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและการทำงานด้านการออกหนังสืออนุญาตให้แล้วเสร็จภายในกำหนด

๕. ขยายพื้นที่เป้าหมายโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เคยมีการสำรวจการถือครองที่ดิน ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๕ ให้แล้วเสร็จพร้อมกันทั่วประเทศ

๖. เร่งรัดการอนุญาตรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ โดยให้ คทช.จังหวัด จัดทำรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน แยกต่างหากจากผู้มีคุณสมบัติเพิ่มเติม

๗. จัดทำหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการสำหรับผู้ที่อยู่อาศัยถือครองที่ดินมาก่อนปี ๒๕๔๕ โดยแยกให้ชัดเจนต่างหากจากหลักเกณฑ์การจัดที่ดินให้ผู้ยากไร้

๘. ควรเร่งรัดดำเนินการบังคับใช้กฎหมายสำหรับผู้ถือครองที่ดินหลังปี ๒๕๔๕ (กรณีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) และปี ๒๕๕๒ (กรณีพื้นที่ป่าชายเลน) โดยไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ คทช. กำหนดไว้ และไม่ยินยอมคืนพื้นที่

(๓) มาตรการเพิ่มพื้นที่ป่า

ปัจจุบันการปลูกป่าเพื่อการค้ามีการเจริญเติบโต ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีความต้องการใช้ไม้มากขึ้น แต่กำลังผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และขั้นตอนการส่งออกต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อจะได้ ใบรับรองไม้ไว้เป็นหลักฐานยืนยันต่อเจ้าหน้าที่ ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าเพื่อรักษาระบบนิเวศและให้เป็นไปตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ที่กำหนดให้มีพื้นที่ป่าทั่วประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ โดยอาศัยแนวคิดปลูกป่าในทุกพื้นที่และไม้ที่ปลูกเป็นของ ประชาชน กล่าวคือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนปลูกป่าในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิมากขึ้น รวมถึงทดแทนพื้นที่ป่าไม้ บางส่วนในพื้นที่ของรัฐที่อนุญาตให้ประชาชนอยู่อาศัยและทำกินได้ จึงเสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่ป่า ได้แก่

(๓.๑) การลงทะเบียนต้นไม้ในระบบ E – Tree^{๑๔} ซึ่งเป็นบริการรูปแบบใหม่ที่กรมป่าไม้ได้ริเริ่มจัดทำ ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงทะเบียนและกระบวนการให้อนุญาตการปลูกและตัดโค่นไม้ ซึ่งเรียกว่า E-Tree อย่างไรก็ตาม ในมาตรา ๗ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔^{๑๕} อนุญาตให้ทำระบบ E-Tree เช่น ไม้ยางพารา ไม้ยูคาลิปตัสที่ปลูกขึ้นบนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (นส.๓) เป็นต้น จะสามารถ ลงทะเบียนในระบบดังกล่าวได้

^{๑๔}คณะทำงานที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้จัดรับฟังความคิดเห็น“การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ และแนวเขตที่ดินของรัฐ”วันพุธที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๐ ณ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย โดยมีวิทยากรประกอบด้วย นายธาดา สุวรรณวิมล นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการส่วนรับรองการป่าไม้ กรมป่าไม้,นายพงศา ชูเนม ประธานมูลนิธิธนาคารตันไม้.

^{๑๕}มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐๖/๒๕๕๗ เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

กรณีการปลูกไม้ในที่ดินของรัฐสามารถใช้ระบบ E-Tree มาส่งเสริมให้ประชาชนที่ต้องการปลูกไม้ และตัดไม้เพื่อการค้าในที่ดินของรัฐ ซึ่งประชาชนต้องมาขออนุญาตและลงทะเบียนต้นไม้เพื่อเข้ามาอยู่ในระบบ อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้กรมป่าไม้กำกับดูแลตั้งแต่การปลูก ตัด โค่น และการแปรรูปไม้ ระบบ E-Tree จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ต้องมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการตัดไม้ในที่ดินของรัฐที่ผิดกฎหมาย และยังสามารถทำให้ประชาชน มีแรงจูงใจในการปลูกป่า เนื่องจากมีรายได้จากการปลูกต้นไม้ขายในที่ดินของตนเอง และที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกป่า ในที่ดินของรัฐ ทั้งนี้ ประชาชนจะสำรวจข้อมูลไม้ที่ปลูกโดยผ่านระบบ อิเล็กทรอนิกส์ และรัฐจะได้ข้อมูลในการบริหารจัดการ สำหรับการวางแผนส่งเสริมให้เกษตรกรและประชาชนหันมาปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังเป็นการสนับสนุนการค้าไม้ทั้งแบบขายไม้และตัดไม้ รวมทั้งช่วยงานด้านการป้องกัน รักษาป่า เพราะโครงการสามารถลงทะเบียนไม้ที่ถูกกฎหมายและสามารถสืบย้อนกลับได้ และเป็นการสนับสนุนงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพิสูจน์ไม้ ตรวจสอบได้ง่าย ทำให้ไม่เกิดปัญหาการจับผู้บริสุทธิ์ไปลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม รวมทั้งเป็นการ ช่วยให้มีการตรวจสอบเพื่อออกใบรับรอง หรือการขออนุญาตได้ง่ายขึ้น สนับสนุนงานบริการแบบ One Stop service และส่งผลต่อ การทำให้ประเทศไทยมีสถิติข้อมูลของการวางแผนการเพิ่มพื้นที่ป่าในอนาคต

(๓.๒) การเพิ่มมูลค่าของต้นไม้ โดยการสนับสนุนและรองรับการรักษาหรือปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ ของประชาชนหรือชุมชนโดยมีหลักการดังนี้

๑. ต้นไม้ที่ปลูกในที่ดินของประชาชนต้องเป็นทรัพย์สินของประชาชน
๒. ต้นไม้ต้องมีมูลค่าเป็นทรัพย์สินมีชีวิต หมายถึงไม้ที่ปลูกขึ้นมาจะมีมูลค่าตามราคาทุนจากการรับรอง มูลค่าโดยรัฐ เช่น หากต้นไม้อายุเกิน ๑๐ ปี มีมูลค่าตามราคาจริง ทั้งนี้ โดยมีการจัดทำบัญชีต้นไม้และกำหนดมูลค่า ของต้นไม้

๓. มีกองทุน เพื่อสร้างแรงจูงใจ โดยมีที่มาของเงินกองทุน ดังนี้

(๓.๑) เงินทุนประเดิมจากรัฐบาล

(๓.๒) นำเงินจากผู้ค้าไม้ โดยคิดจากมูลค่าไม้ เช่น ต้นไม้มีอายุ ๑ ปี มีมูลค่า ๑๐๐ บาท จ่ายเข้า กองทุน ๕ บาท และหากต้นไม้มีอายุ ๑๐ ปี จ่ายเข้ากองทุน ๒๗๕ บาท ต่อต้นต่อปี เป็นต้น

๔. พื้นที่ปลูก ได้แก่ สวนยางพารา สวนปาล์ม สวนผลไม้ และคันทนา รวมทั้งวนเกษตร นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังได้ดำเนินการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ให้พื้นที่และประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการมีส่วนร่วม อันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกป่าในที่ดินของรัฐและการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินเอกชน การดำเนินการในรูปแบบ สหกรณ์สวนป่า และ การปลูกป่าเศรษฐกิจทุกรูปแบบ^{๑๖} จากหลักการดังกล่าวข้างต้น จะทำให้มีการรวมตัวกันเป็นชุมชน ที่ปลูกต้นไม้ และลดภาระภาครัฐที่จะไปตรวจสอบต้นไม้ เนื่องจากประชาชนมีรายได้จากการปลูกไม้ เป็นการทำการเกษตรกรรม ในรูปแบบหนึ่ง

^{๑๖} ที่มา <http://nsw.forest.go.th/rfdforest/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๕.๖ บทบาทและการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่าเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน จึงควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันบูรณาการแผนงาน และปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (๑) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยวเป็นวนเกษตร การควบคุมใช้สารเคมี ฯลฯ
- (๒) กระทรวงพาณิชย์ ส่งเสริมตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่ปรับเปลี่ยนตามภาวะของตลาด
- (๓) กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบสนับสนุนในส่วนท้องถิ่นและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน
- (๔) กลไกประชารัฐ ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนเรื่องการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตร การจัดหาตลาดรองรับผลผลิต
- (๕) ภาคประชาสังคม ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เป็นต้น

๖. ข้อเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและปฏิรูปกฎหมาย

๖.๑ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่บังคับใช้

คณะทำงานที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการจัดประชุมหรือ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาคัดแย้งที่ดิน ป่าไม้ หลายครั้งโดยมีผู้แทนส่วนราชการและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม เช่น ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ผู้แทนมูลนิธิพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) และผู้แทนมูลนิธิอานาม เป็นต้น จากผลการประชุมหรือได้ข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาคัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ ต่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ดังนี้

(๑) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕^{๑๗}

กำหนดให้ประชาชนที่อาศัยหรือทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนดำเนินการจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง เสนอต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติฯ เพื่อออกหนังสืออนุญาตให้อยู่อาศัยหรือทำกินได้เป็นการชั่วคราว โดยให้อธิบดีออกหนังสืออนุญาตให้ใช้พื้นที่เป็นแปลงรวมรายชุมชน และให้มีระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการออกใบอนุญาต ดังนี้

จำนวนพื้นที่ และระยะเวลาอนุญาตให้อยู่อาศัยหรือทำกินได้เป็นการชั่วคราว การกำหนดระยะเวลาและจำนวนพื้นที่อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินรายชุมชน ให้กำหนดในระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ เพื่อความยืดหยุ่นและเหมาะสมสำหรับบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงการใช้พื้นที่จริงและไม่กระทบต่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ คู่มือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

^{๑๗}ร่างกฎหมายอยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

การอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินในเขตป่าอนุรักษ์ การอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนดำเนินการจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง เสนอต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ต้องคำนึงถึงการใช้พื้นที่จริง และไม่กระทบต่อการอนุรักษ์ ป่าชุมชน ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ให้ชุมชนที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ จัดประชุมประชาคมชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ แผนงานร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และให้คณะกรรมการในระดับจังหวัดพิจารณากลับกรอง โครงการและแผนงานเพื่อเสนอต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติพิจารณาออกหนังสืออนุญาต

เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่จะให้ประชาชนมีสิทธิอยู่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่าได้ จึงเสนอให้มีการออกระเบียบเพื่อกำหนดขั้นตอนในการขออนุญาตอยู่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์

นอกจากนี้ เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขในมาตราที่สำคัญดังนี้

(๑.๑) มาตรา ๗ “การขยายหรือเพิกถอนเขตอุทยานแห่งชาติให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา...”

เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข กรณีการขยายพื้นที่อุทยานให้มีการกันพื้นที่ที่ประชาชนได้ครอบครองทำประโยชน์อยู่เดิมออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยมีการสำรวจพื้นที่จริงควบคู่กับการใช้ภาพถ่ายทางอากาศในการเป็นเกณฑ์ของการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(๑.๒) มาตรา ๙ “ให้มีกรรมการคนหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมมหาดไทย ผู้แทนกรมที่ดิน และกรรมการอื่นไม่เกินสิบเอ็ดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง”

เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ

(๒) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

(๒.๑) มาตรา ๔ (๑) “...ป่า หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน...”

เสนอแนะให้แก้ไขคำนิยามว่า “ป่า” หมายความว่า “ที่ดินที่กฎหมายกำหนดให้เป็นที่ดินของรัฐ”

(๒.๒) มาตรา ๗ “ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

การเพิ่มเติมหรือเพิกถอนชนิดไม้ หรือเปลี่ยนแปลงประเภทไม้หวงห้ามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้แล้วก็ดี หรือจะกำหนดไม้ชนิดใดเป็นไม้หวงห้ามประเภทใดขึ้นในท้องที่ใด นอกจากท้องที่ที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดตามความในมาตราก่อนแล้วนั้นก็ดี ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาซึ่งตราขึ้นตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ใช้บังคับได้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขให้ต้นไม้ที่มีการปลูกขึ้นในที่ดินของบุคคลที่มีเอกสารสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย และในที่ดินของรัฐที่ให้อนุญาตแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการปลูกต้นไม้ ไม่เป็นไม้หวงห้าม และให้กระทำได้โดยขออนุญาตตามกฎหมาย

(๓) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓.๑) มาตรา ๑๔ “บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ” ซึ่งการกำหนดให้การทำสวนป่าตามกฎหมายจะต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นการไม่ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกป่าเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขไม่ให้มีการเก็บค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมต่างๆ”

(๓.๒) มาตรา ๑๑ “ก่อนการตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ให้ผู้ทำสวนป่าแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อออกหนังสือรับรองการแจ้ง และเมื่อแจ้งแล้วให้ผู้ทำสวนป่าดำเนินการตัดหรือโค่นไม้ดังกล่าวได้ การแจ้งและการออกหนังสือรับรองการแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ในการนี้ นายทะเบียนอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นใดที่ผู้ทำสวนป่าต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดหรือโค่นไม้ การตี ตอก หรือประทับตราที่ไม้ได้ด้วยก็ได้”

เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข ให้เจ้าพนักงานมีหน้าที่ดำเนินการลงทะเบียนต้นไม้ในระบบโครงการนำร่องการลงทะเบียนต้นไม้ในระบบ E-Tree ตั้งแต่ผู้ทำสวนป่าเริ่มทำการปลูกต้นไม้ เพื่อไม่ให้เป็นการระแกว่าผู้ทำสวนป่าและลดขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ได้ และลดขั้นตอนการให้อนุญาตการทำสวนป่าให้สั้นลงและกำหนดเวลาและกระบวนการให้ชัดเจนไว้ในกฎหมาย

๖.๒ แนวทางปฏิรูปกฎหมายในระยะต่อไป

เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ป่า ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงมีข้อเสนอให้มีการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ และกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินในพื้นที่ป่า ดังนี้

(๑) ความจำเป็นในการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ทั้งระบบ กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้มีทั้งหมด ๕ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.๒๔๘๔ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติสวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎหมายทั้ง ๕ ฉบับ มีการแก้ไขเพิ่มเติมตลอดมาโดยเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า แต่ยังไม่เป็นการปฏิรูปการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่า จึงมีความจำเป็น

ที่จะต้องปฏิรูปกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการ และแนวทางของการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าทั้งระบบ แนวทางหนึ่ง คือ การจัดทำเป็นประมวลกฎหมายป่าไม้

(๒) แนวทางของการปฏิรูป กำหนดให้การจัดการป่าไม้เป็นสิทธิและหน้าที่ของคนในพื้นที่ที่จะบริหารจัดการ ตามความต้องการภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดต่างๆ โดยภาครัฐมีบทบาทในการกำกับ ดูแล ติดตามประเมินผล และให้คำแนะนำ ด้านเทคนิควิชาการที่ถูกต้อง ปรับปรุงกฎหมายในประเทศให้สามารถรองรับความตกลงระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการคุ้มครอง ป้องกัน การกำหนดแนวทางและขั้นตอนการเข้าถึง (Access) ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) จากทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าไม้

(๓) ทบทวนและปฏิรูปการจัดที่ดินแก่ประชาชนทั้งระบบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามมาตรา ๔๓ บัญญัติให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและ ยั่งยืน ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๔ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๒) อนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการและใช้ หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๖ แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินทรัพยากรน้ำและพลังงาน ดังต่อไปนี้ (๓) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ มาตรา ๒๕๕ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ ข. ด้านอื่นๆ (๒) จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมรวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และ การถือครองที่ดินทั้งประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ

การจัดที่ดินของรัฐให้กับประชาชนเป็นวิธีการหนึ่งที่รัฐนำที่ดินของรัฐบางส่วนที่ไม่ประสงค์จะสงวนไว้ใช้ ประโยชน์มาช่วยเหลือผู้ที่ไม่มียากินหรือแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ เป็นการกระจายการถือครองที่ดิน แต่เนื่องจากการจัดที่ดินได้กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับ ได้แก่

- (๑) ประมวลกฎหมายที่ดิน
- (๒) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑
- (๓) พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.๒๕๑๘
- (๔) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗
- (๕) พระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ.๒๕๑๐
- (๖) พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.๒๕๑๘

(๗) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ.๒๕๕๓

(๘) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๗

(๙) พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) พ.ศ.๒๕๕๔

กฎหมายและระเบียบแต่ละฉบับได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดที่ดินรวมตลอดถึงการให้สิทธิในที่ดินและเอกสารสิทธิในที่ดินไว้แตกต่างกัน ความแตกต่างของการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน ปัญหาความสับสนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการในการจัดที่ดิน ระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินและสิทธิในที่ดินระหว่างประชาชนผู้ได้รับการจัดที่ดิน นอกจากนั้น หากพิจารณาในเชิงการบริหารจัดการจะเห็นว่า การดำเนินการตามกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ มีค่าใช้จ่ายสูง และส่งผลกระทบต่อทรัพยากรที่ดินของประเทศ จึงควรมีการทบทวน ปรับปรุงเนื้อหา มาตรการของกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้มีความสอดคล้องและบูรณาการ

ภาคผนวก ๑

รายงานสรุปผลการดำเนินการ คณะทำงานที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

คณะอนุกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง มีคำสั่งที่ ๓/๒๕๖๐ แต่งตั้ง คณะทำงานกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อดำเนินการศึกษาแนวทางปฏิรูปการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งหาแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้

คณะทำงานกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพจัดประชุม รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ จำนวน ๓ ครั้ง โดยมีผู้แทนส่วนราชการ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมดังนี้

๑. ครั้งที่ ๑ การประชุมหารือ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดิน ป่าไม้เมื่อวันศุกร์ที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ ห้องทวี บุญยเกตุ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล มีผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ผู้แทนมูลนิธิพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) และผู้แทนมูลนิธิอันดามันเข้าร่วม

๒. ครั้งที่ ๒ การประชุมหารือ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดิน ป่าไม้เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ ห้องทวี บุญยเกตุ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล มีผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ผู้แทนมูลนิธิพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) และผู้แทนมูลนิธิอันดามัน เข้าร่วม

๓. ครั้งที่ ๓ การประชุมหารือ เรื่อง การจัดทำข้อเสนอ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดิน ป่าไม้ เมื่อวันพุธ ที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ กรุงเทพมหานคร มีผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ผู้แทนมูลนิธิพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) และผู้แทนมูลนิธิอันดามัน เข้าร่วม

จากผลการประชุมที่ประชุมมีข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ๓ แนวทางด้วยกัน ดังนี้

๑. บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วให้มีการบังคับใช้ มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยให้อธิบดีกรมป่าไม้ใช้อำนาจสั่งเป็นหนังสืออนุญาตให้ ประชาชนที่อยู่อาศัยทำกินในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนดำเนินการจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนเสนอต่ออธิบดีกรมป่าไม้ เพื่อออกหนังสืออนุญาตให้อยู่อาศัยหรือทำกินได้เป็นการชั่วคราว โดยให้อธิบดีกรมป่าไม้ออกหนังสืออนุญาตให้ใช้พื้นที่เป็นแปลงรวมรายชุมชน

๒. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้

ประชาชนที่อาศัยหรือทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ รวมกลุ่มกันเป็นชุมชน ดำเนินการจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง เสนอต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติฯ เพื่อออกหนังสืออนุญาตให้อยู่อาศัยหรือทำกินได้เป็นการชั่วคราว โดยให้อธิบดีออกหนังสืออนุญาตให้ใช้พื้นที่เป็นแปลงรวมรายชุมชน

๓. พัฒนากฎหมายใหม่เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายป่าไม้

ผลักดันให้มีประมวลกฎหมายป่าไม้ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินป่าไม้ สัตว์ป่า ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด กำหนดให้การจัดการป่าไม้เป็นสิทธิและหน้าที่ของคนในพื้นที่ที่จะบริหารจัดการ ตามความต้องการภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดต่างๆ โดยภาครัฐมีบทบาทในการกำกับดูแล ติดตามประเมินผล และให้คำแนะนำด้านเทคนิควิชาการที่ถูกต้อง ปรับปรุงกฎหมายในประเทศให้สามารถรองรับความตกลงระหว่างประเทศ ทั้งในแง่ของการคุ้มครองป้องกัน การกำหนดแนวทางและขั้นตอนการเข้าถึง (Access) ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าไม้

ผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน^{๑๔} เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุล และยั่งยืน ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของประเทศมีความสมบูรณ์และยั่งยืน

คณะทำงานกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ได้เสนอ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ ระยะที่ ๑ ให้คณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศแล้ว และต่อมาที่ประชุมคณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบให้มีการแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ และผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ โดยมอบหมายให้กรมอุทยานแห่งชาติ และกรมป่าไม้ จัดทำรายละเอียดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๑ เดือน

คณะทำงานที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการบูรณาการและขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบและโครงสร้าง ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอ เรื่อง การปฏิรูปการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ป่าไม้ ระยะที่ ๒ โดยมีการจัดรับฟังความเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้แทนชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม ๑๖/๒ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย อาคารซอฟต์แวร์ ปาร์ค ชั้น ๑๖ ถนนแจ้งวัฒนะ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ผู้แทนมูลนิธิพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) ผู้แทนชุมชนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

^{๑๔} ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. อยู่ระหว่างพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้แทนชุมชนจากจังหวัดน่าน และผู้แทนชุมชนจากจังหวัดตรัง และผู้แทนมูลนิธิอานามัน เข้าร่วม โดยมีความเห็นและข้อเสนอแนะให้มีการบังคับมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ และส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ในรูปแบบวนเกษตร ที่ให้การอยู่อาศัยและทำการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน

๒. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้แทนชุมชน เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุม สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทนชุมชนที่อาศัยและทำกินอยู่ในพื้นที่ป่าทั่วประเทศ เข้าร่วม โดยมีความเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๒.๑) ควรมีกฎเกณฑ์ให้มีการพิสูจน์สิทธิสำหรับประชาชนที่อาศัยและทำกินอยู่ก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

(๒.๒) ควรเร่งผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

(๒.๓) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าร่วมกับภาครัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่กำกับดูแล

(๒.๔) ควรแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีแก่ประชาชนยากจนที่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่า โดยจัดสรรพื้นที่ให้อยู่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่า หรือเขตพื้นที่นอกป่า และหยุดการดำเนินคดี

ภาคผนวก ๒

นโยบายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาของประชาชนที่ครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่า

รัฐบาลได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่ป่า และการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินป่าไม้หลายแนวทางด้วยกันโดยใช้นโยบายในรูปของมติคณะรัฐมนตรี คำสั่งทางนโยบาย ควบคู่กับการบังคับใช้ในการสั่งการให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ.	กฎหมาย/มติคณะรัฐมนตรี /นโยบาย	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
พ.ศ. ๒๕๑๘	คำสั่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๘ เรื่อง ประชาชนเข้าทำกินในที่ป่าสงวนแห่งชาติ กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาประชาชนเข้าไปทำกินในเขตป่าสงวน กรณีป่าสงวนหมดสภาพแล้วให้ประชาชนทำกินต่อไปได้ และหากประชาชนถูกเจ้าหน้าที่จับกุมคุมขังไว้ให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวไป และถ้าประชาชนผู้นั้นจะเข้าทำกินในที่นั้นก็ให้เข้าทำกินได้ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นไปห้ามบุกรุกป่าสงวนเป็นการเด็ดขาดหากบุกรุกเข้าไปย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป	กรมป่าไม้
พ.ศ. ๒๕๑๘	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๘ เรื่อง แผนงานจัดที่ดินให้แก่ประชาชนในรูปหมู่บ้านป่าไม้ ในเขตป่าสงวนเสื่อมโทรม	กรมป่าไม้
พ.ศ. ๒๕๒๒	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๒๒ ให้ลดการทำไม้ลงร้อยละ ๑๕ ทำให้มีการปิดป่ามิให้มีการอนุญาตให้ทำไม้	กรมป่าไม้
พ.ศ. ๒๕๒๒	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๒ เห็นชอบการช่วยเหลือประชาชนที่บุกรุกอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติและป่าไม้ถาวรของชาติให้มีที่ทำกิน	กรมป่าไม้และ กรมพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ๒๕๒๕	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ เห็นชอบนโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้จัดทำโครงการจำแนกประเภทที่ดินในพื้นที่ ๓๐ ล้านไร่ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรให้ทำหมู่บ้านป่าไม้ และปลูกป่าให้เหมาะสมแก่การเกษตรให้กรมป่าไม้ สำนักงานปฏิรูปที่ดินและส่วนราชการเกี่ยวข้องจัดทำโครงการใช้ประโยชน์	กรมป่าไม้ และ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
พ.ศ. ๒๕๒๕	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดำเนินการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย	สำนักนโยบายและแผน ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
พ.ศ. ๒๕๒๗	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๒๗ อนุมัติในหลักการให้กรมที่ดินดำเนินการโครงการพัฒนากรรมที่ดิน และเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศให้เสร็จภายใน ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๒๘ – พ.ศ.๒๕๔๗)	กรมที่ดิน

ปี พ.ศ.	กฎหมาย/มติคณะรัฐมนตรี /นโยบาย	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
พ.ศ. ๒๕๒๘	นโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ เพื่อประโยชน์ ๒ ประการ ดังนี้ ๑) ป่าเพื่อการอนุรักษ์ กำหนดไว้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่หายาก และป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วมและการพังทลายของดิน ตลอดทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษา การวิจัย และนันทนาการของประชาชน ในอัตราร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ ๒) ป่าเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ การกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ อาจเป็นอุปสรรคต่อการอนุญาตให้ประชาชนทำกินและอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ป่า จึงควรกำหนดให้มีมาตรการสร้างแรงจูงใจส่งเสริมการปลูกป่านอกพื้นที่ป่าโดยภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำสวนป่าด้วยเพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่อนุญาตให้ประชาชนทำกินและอยู่อาศัย	กรมป่าไม้ และ กรมอุทยานแห่งชาติฯ
พ.ศ. ๒๕๓๐	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๓๐ เห็นชอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดสภาพป่าเสื่อมโทรมตามความเห็นของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	กรมป่าไม้และ สำนักนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
พ.ศ. ๒๕๓๐	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๐ เห็นชอบเรื่อง “นโยบายที่ดิน” ตามที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทเสนอ นโยบายดังกล่าวกำหนดเป็น ๔ ด้านคือ นโยบายที่ดินเพื่อเศรษฐกิจ นโยบายที่ดินเพื่อสังคม และนโยบายที่ดินเพื่อความมั่นคง และนโยบายชาวเขา	กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. ๒๕๓๑	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๑ เรื่อง การขีดแนวเขตป่าไม้อยู่ในระหว่างรูปถ่ายทางอากาศ	กรมป่าไม้
พ.ศ. ๒๕๓๒	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๓๒ มีการประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.๒๔๘๔ ให้สัมปทานป่าไม้อันสิ้นสุดลง ยกเว้นการอนุญาตให้สัมปทานป่าไม้ชายเลน	กรมป่าไม้
พ.ศ. ๒๕๔๑	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ได้กำหนดมาตรการผ่อนผันให้ประชาชนอยู่อาศัยทำกินในเขตป่าต่อไปได้ เพื่อการตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดิน ถ้าบุกรุกพื้นที่ใหม่หรือขยายพื้นที่เพิ่มเติมให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด	กรมป่าไม้และ กรมอุทยานแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ

เรื่อง	สาระสำคัญ
คำสั่งคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้	เพื่อกำหนดแนวทางการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือ - การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้น ๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป - การดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติมด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด - การดำเนินการแก้ไขปัญหาคือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณากำหนดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการความสงบแห่งชาติโดยด่วน - กรณีใด ๆ ที่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการที่กำหนด อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาคือการป้องกันพื้นที่ป่ายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน และยังขาดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ
คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ ๓๑/๒๕๕๙ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายป่าไม้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวังและปราบปรามการลักลอบทำไม้หวงห้าม	ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับไม้หวงห้าม ซึ่งเป็นทรัพยากรป่าไม้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ ๓๑/๒๕๖๐ เรื่อง การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร และประโยชน์สาธารณะของประเทศ	ส่งเสริมการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุดเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน

ภาคผนวก ๓

ตัวอย่างรูปธรรมและข้อเสนอจากชุมชน

๑.การจัดการพื้นที่โฉนดชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์ จังหวัดตรัง

จังหวัดตรังได้มีรูปธรรมการจัดการพื้นที่โฉนดชุมชนจำนวน ๕ พื้นที่ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเยา ดังนี้

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
๑. พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านตระ ม.๒ ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง	-ประวัติศาสตร์ชุมชนระบุว่ามีการก่อตั้งชุมชนมาประมาณ ๓๐๐ ปี ในส่วนหลักฐานทางราชการ มีแผนที่โบราณ พ.ศ. ๒๔๕๗ ระบุตำแหน่ง ที่ตั้งหมู่บ้านตระ ในระหว่างที่ ๒.๔๗.๔.๙ - มีงานวิจัย ซึ่งมี รศ.ดร.สมศักดิ์ สุขวงศ์ เป็นที่ปรึกษา ระบุอายุ อาสิน^{๑๙}ในชุมชน คำนวณอายุ กระทั่งได้ ๑๕๒ ปี คาดว่าปลูก ใน พ.ศ. ๒๔๐๘ คำนวณอายุ ต้นทุเรียนพันธุ์พื้นบ้านได้ ๑๓๓ ปี คาดว่าปลูกใน พ.ศ. ๒๔๒๗ - มีประชากร ๗๕ ครัวเรือน ๓๔๕ คน - มีบ้านเลขที่ จำนวน ๔๘ หลัง -มี ภบท.๕ จำนวน ๒๘ ราย 	-ถูกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด ประกาศทับซ้อนพื้นที่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ -เนื้อที่ ๓,๙๓๖-๒-๕๖ไร่ ได้แก่ ๑) ที่ดินทำกิน+ที่อยู่อาศัย ๓,๘๐๑ ไร่ ๒) ป่าชุมชน ๑๒๖ ไร่	-พ.ศ. ๒๕๓๓ มีการก่อตั้งองค์กรชุมชน -พ.ศ.๒๕๔๕ มีการก่อตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการเกษตรชุมชนบ้านตระ -พ.ศ.๒๕๕๓ มีการจัดทำ แนวเขตและข้อมูล พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านตระ ตลอดจนยื่นคำขอจัดโฉนดชุมชนให้สำนักงานโฉนดชุมชนพิจารณา -พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการก่อตั้งกองทุนธนาคารที่ดินบ้านตระ -พ.ศ.๒๕๕๓ มีการจัดทำงานวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน -พ.ศ.๒๕๕๓ มีการรับรองแผนการจัดการ และกติกา	-กติกา ๑. ป่า ห้ามทำลายป่าสมบูรณ์ และทำไม้เพื่อการค้าอย่างเด็ดขาด, ห้ามล่าสัตว์ที่กำลังสูญพันธุ์ และห้ามล่าสัตว์ทุกชนิดเพื่อการค้าอย่างเด็ดขาด, การเก็บไม้ผลจากป่า เช่น กอห้ามโค่นหรือราน (ตัด) กิ่ง โดยเด็ดขาด การตีผึ้ง ต้องตัดเอาแต่หัวน้ำเท่านั้น ๒. ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย หากต้องการโค่นยางพาราที่หมดสภาพเพื่อปลูกทดแทน ให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, ให้เจ้าของที่ดินในพื้นที่โฉนดชุมชน รักษาหัวสวนตัวเองในระยะ ๔๐ เมตร และให้ชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแล ให้เว้นไม้ใหญ่ในสวนเพื่อใช้สอย พร้อมปลูกเพิ่มเติม, หากต้องการสร้างหรือซ่อมแซมบ้านให้แจ้ง

^{๑๙} อาสิน หมายความว่า ผลประโยชน์รายได้อันเกิดจากต้นผลไม้

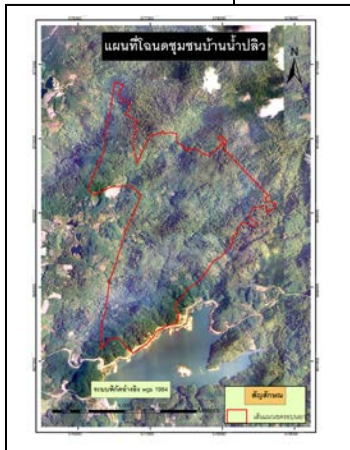
ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
			ชุมชน โดย นายอำเภอ, ตำรวจ, นายก อบต., กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน -พ.ศ.๒๕๕๓ คณะกรรมการประสานงานเพื่อจัดให้มีโฉนดชุมชน (ปจช.) และรัฐบาล เห็นชอบให้ดำเนินงาน โฉนดชุมชน -พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการตรวจสอบแนวเขตร่วมกับ นายอำเภอปะเหลียน, นายก อบต.ปะเหลียน, ผู้ใหญ่บ้าน, ศูนย์สร้างจิตสำนึกนิเวศวิทยา -พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการจัดทำงานวิจัยติดตามระบบนิเวศในพื้นที่โฉนดชุมชน -พ.ศ.๒๕๕๖ มีการจัดทำแนวเขตและแผนที่ร่วมกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๕, หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า, นายอำเภอ, นายก อบต., กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	คณะกรรมการเพื่อพิจารณา, กรณีการเปลี่ยนมือที่ดิน ให้คณะกรรมการกองทุนธนาคารที่ดินในชุมชน พิจารณาการซื้อขายที่ดิน โดยให้มีการเปลี่ยนมือภายในชุมชน และให้นำเงินส่วนหนึ่งจากการซื้อขายที่ดินเข้ากองทุนธนาคารที่ดิน ๓. น้ำ ให้เว้นไม้หรือปลูกเสริมในบริเวณสายน้ำที่มีน้ำไหล เพื่อรักษาระบบนิเวศ, ห้ามจับปลาแบบทำลายล้าง เช่น วางยา ซ็อตด้วยระบบไฟฟ้า ฯลฯ ให้จับปลาตามวิถีดั้งเดิม, ห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในสายน้ำโดยเด็ดขาด ๔. การใช้ไม้ ถ้าต้องการใช้ไม้ ต้องแจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ใช้ไม้ในสวนของตนเองก่อน หากไม่พอให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาขอไม้ในสวนของสมาชิกรายอื่น หรือไม้ในป่าชุมชน ๕. พันธุ์ไม้ ห้ามนำพันธุ์ไม้ ยกเว้นผักผลไม้ ออกนอกชุมชน หากมีความจำเป็นต้องแจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
๒.พื้นที่โนนดชุมชนบ้านลำขุน ม.๔,๘ ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง	-มีการก่อตั้งชุมชน พ.ศ.๒๔๑๖ -มีประชากร ๑๑๔ ครัวเรือน ประมาณ ๕๐๐ คน - มี ภบท.๕	-ถูกเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า เทือกเขาบรรทัด ประกาศทับ ซ้อนพื้นที่เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ - ที่ดินทำกิน เนื้อที่ ๑,๕๐๐ ไร่	-พ.ศ.๒๕๔๕ มีการก่อตั้ง องค์กรชุมชน -พ.ศ.๒๕๕๓ มีการจัดทำ แนวเขตและข้อมูลพื้นที่ โนนดชุมชนบ้านลำขุน ตลอดจนยื่นคำขอจัดโนนด ชุมชนให้สำนักงานโนนด ชุมชนพิจารณา -พ.ศ.๒๕๕๓ คณะกรรมการ ประสานงานเพื่อจัดให้มี โนนดชุมชน (ปจช.) เห็นชอบให้ดำเนินงาน โนนดชุมชน -พ.ศ.๒๕๕๔ มีการจัดทำ แนวเขต และแผนที่ ร่วมกับหัวหน้าเขตรักษา พันธุ์ฯ,นายอำเภอ,นายก อบต.,กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน -พ.ศ.๒๕๕๖ มีการออก ข้อบัญญัติตำบลเกี่ยวกับการ ดูแลรักษาป่าและ ทรัพยากร -พ.ศ.๒๕๕๗ มีหนังสือ รับรองข้อมูลการทำกิน ในที่ดินเดิม โดย อบต. นาชุมเห็ด	-กติกา ๑. ป่า ห้ามทำลายป่าแก่(ป่าสมบูรณ์) ห้ามทำไม้เพื่อการค้าอย่างเด็ดขาด, การใช้ประโยชน์จากป่าเช่น เหยียง ห้ามโค่น หรือราน (ตัด) กิ่ง หวาย ไม้ไผ่ ห้ามฟันยกกอให้ใช้ภูมิปัญญา ดั้งเดิมในการตัด, การตีผึ้ง ต้องระมัดระวัง การใช้ไฟ และจะต้องตัดเอาแต่หัวน้ำ เท่านั้น, ห้ามล่าสัตว์ป่าที่หายาก หรือ สัตว์ใกล้สูญพันธุ์ทุกชนิด ๒. น้ำ ให้เว้นขอบฝั่งจากคลอง อย่างน้อย ๗ เมตร ห้ามตัดโค่นไม้ ทุกชนิดให้เว้นขอบฝั่งจากสายน้ำรอง (ห้วยที่มีน้ำไหล) ๓ เมตร ห้ามตัดโค่นไม้ ทุกชนิดหากมีความจำเป็นต้องตัดโค่นไม้ ให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, การจับสัตว์น้ำห้ามใช้เครื่องมือเช่น สารเคมี ไฟฟ้า ฯลฯ, ให้มีการป้องกัน การปล่อยน้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกูลก่อน ลงสู่แหล่งน้ำ หากมีการสร้าง เล้าหมู เล้าไก่ จุตรับซื้อน้ำยาง โรงจักรรีดยาง และโรงงานใหม่ห้ามสร้างใกล้แหล่งน้ำ ๓. ที่ดินทำกิน ลด ละ เลิกการใช้ สารเคมีเช่น การใช้ยาฉีดหญ้า ปุ๋ยเคมีเพื่อป้องกันไม่ให้มีผลกระทบ กับสิ่งแวดล้อม, หากต้องการโค่น ยางพาราที่หมดสภาพเพื่อปลูก ทดแทน ให้แจ้งคณะกรรมการ พิจารณา, หากมีความจำเป็นต้อง เปลี่ยนมือการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้องแจ้งให้คณะกรรมการพิจารณา ๔. การใช้ไม้ ให้แจ้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณา

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
๓.พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านทับเขือ-ปลักหมุม.๑ ต.ช่อง อ.นาโยง จ.ตรัง ม.๑ ต.บ้านนา อ.ศรีนครินทร์ จ.พัทลุง	-มีการก่อตั้งชุมชน พ.ศ.๒๕๔๔ -มีงานวิจัย ซึ่งมี รศ.ดร.สมศักดิ์ สุขวงศ์ เป็นที่ปรึกษา ระบุอายุอาสินในชุมชน คำนวณอายุต้นยางพาราได้ ๙๔ ปี คาดว่าน่าจะปลูกในปี พ.ศ.๒๕๖๖ ส่วนต้นกระท้อนมีอายุ ๘๗ ปี คาดว่าน่าจะปลูกในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ -มีประชากร ๘๓ คน -ครัวเรือน ๔๑๒ คน -มี ฎบท.๕	-ถูกเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ประกาศทับซ้อนพื้นที่เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๗ -เนื้อที่ ๒,๑๐๐ ไร่ ๑) ที่ดินทำกิน+ ที่อยู่อาศัย ๑,๒๐๐ ไร่ ๒) ป่าชุมชน ๙๐๐ ไร่	-พ.ศ.๒๕๕๐ มีการก่อตั้งองค์กรชุมชน -พ.ศ.๒๕๕๒ รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะทำงานร้งวัดขอบเขต และจัดทำแผนที่พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านทับเขือ-ปลักหมุม โดยมี คณะทำงาน ได้แก่ ที่ปรึกษา รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง นายอำเภอเขาเยอ นายอำเภอศรีนครินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง กำนันตำบลช่อง นายกองค์การบริหารตำบลบ้านนา และกำนันตำบลช่อง -พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการยื่นคำขอจัดโฉนดชุมชนให้สำนักงานโฉนดชุมชนพิจารณา -พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการก่อตั้งกองทุนอาคารที่ดินบ้านทับเขือ-ปลักหมุม -พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการจัดทำงานวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน	-กติกา ๑.ป่า ห้ามทำลายป่าสมบูรณ์ ป่าต้นน้ำลำธาร และห้ามนำไม้ ออกจากพื้นที่โดยเด็ดขาด (ยกเว้นไม้ยางพารา หากมีความจำเป็นต้องนำไม้ไปตกแต่งข้างนอก ให้แจ้งคณะกรรมการพิจารณา), การเก็บไม้ผลจากป่า เช่น กอ ห้ามโค่น หรือราน (ตัด) กิ่ง โดยเด็ดขาด, การตีผึ้ง ต้องเอาแต่หัวน้ำเท่านั้น, ห้ามล่าสัตว์ที่กำลังสูญพันธุ์ ๒. ที่ดินทำกิน ลดละเลิกการใช้สารเคมี, การเปลี่ยนยางพาราต้องแจ้งคณะกรรมการองค์กรชุมชนล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ เดือน, ให้เว้นไม้ในสวนเพื่อใช้สอยตามทีคณะกรรมการกำหนด, การเปลี่ยนมือการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โฉนดชุมชนไม่สามารถซื้อขายที่ดินให้สืบทอดตามวิถีภายใต้การพิจารณาของกรรการองค์กรชุมชน ๓. น้ำ ให้เว้นไม้ หรือปลูกเสริมในบริเวณสายห้วยที่มีน้ำไหลเพื่อรักษาระบบนิเวศ ห้ามซื้อตปลา และใช้สารเคมีทุกชนิด ห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในสายห้วยโดยเด็ดขาด

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหามาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
			-พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการ ประสานงานเพื่อจัดให้มี โฉนดชุมชน (ปจช.) และ รัฐบาล เห็นชอบให้ ดำเนินงานโฉนดชุมชน -พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการจัดทำงานวิจัย ติดตามระบบนิเวศในพื้นที่ โฉนดชุมชน	

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
๔.พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านน้ำปลิว ม.๒ ต.หนองปรือ อ.รัชฎา จ.ตรัง	- มีการก่อตั้งชุมชน พ.ศ.๒๕๔๖ - มีประชากร ๑๒๐ครัวเรือน ๔๔๘ คน - สกย. มีการให้ทุนสงเคราะห์การทำสวนยางประมาณ ๒๐ ราย เริ่มได้รับ พ.ศ.๒๕๓๐ ยกเลิก พ.ศ.๒๕๓๘ - มี ภบท.๕	- ถูกเขตอุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า ประกาศทับซ้อนพื้นที่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ - เนื้อที่ ๒,๒๘๖ ไร่ ที่ดินทำกิน, ป่าชุมชน	- พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการก่อตั้งองค์กรชุมชน - พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการก่อตั้งกองทุนธนาคารที่ดินบ้านน้ำปลิว -พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการจัดทำแนวเขตและข้อมูลพื้นที่โฉนดชุมชนบ้านน้ำปลิว ตลอดจนยื่นคำขอจัดโฉนดชุมชนให้สำนักงานโฉนดชุมชนพิจารณา - พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการประสานงานเพื่อจัดให้มีโฉนดชุมชน (ปจช.) เห็นชอบให้ดำเนินงานโฉนดชุมชน - พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการจัดทำแนวเขตร่วมกับหน่วยอุทยานฯ, นายอำเภอ,นายก อบต., กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน -พ.ศ. ๒๕๕๖ มีการทบทวนแนวเขต ร่วมกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖, นายอำเภอ,นายก อบต., กำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน	-กติกา ๑.ป่า ห้ามทำลายป่าแก่ (ป่าสมบูรณ์) และห้ามทำไม้ป่าเพื่อ การค้าอย่างเด็ดขาด, การใช้ประโยชน์จากป่า เช่น เหยียง ห้ามโค่น ราน(ฟัน) กิ่ง, หวาย ไม้ไผ่ ห้ามฟันยกกอให้ใช้ ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการตัด, การตีผึ้งต้องระมัดระวังการใช้ไฟ และจะต้องตัดเอาแต่หัวน้ำเท่านั้น, หากต้องการใช้ไม้ให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, ห้ามล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า ๒.น้ำ สายหลัก (สายน้ำปลิว) ให้เว้นขอบฝั่งอย่างน้อย ๑๐ เมตร, แหล่งน้ำซับ ให้เว้นไว้เพื่อรักษา ระบบนิเวศ, การจับสัตว์น้ำห้ามใช้เครื่องมือทำลายล้าง เช่น สารเคมี ไฟฟ้า, เล้าหมูเล้าไก่โรงจักริดยางที่ก่อสร้างไว้ก่อนแล้วให้มีการป้องกันการปล่อยน้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งน้ำ หากมีการสร้างใหม่ห้ามสร้างใกล้แหล่งน้ำ ๓.ที่ดินทำกิน หากต้องการโค่น ยางพาราที่หมดสภาพเพื่อปลูกทดแทน ให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, ให้เจ้าของสวนดูแลป่าหัวสวน, หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนมือการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้องแจ้งให้ คณะกรรมการพิจารณา

ชื่อชุมชน	ประวัติความเป็นมา	สภาพปัญหาที่ดิน	การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	การจัดการที่ดินและทรัพยากรโดยชุมชน
๕.พื้นที่โฉนดชุมชนบ้านไร่เหนือ ม.๓ ต.ในเตา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง	- มีการก่อตั้งชุมชน พ.ศ.๒๕๖๐ - มีประชากร ๒๒๐ คน - มีบ้านเลขที่ประมาณ ๒๐๐ - สกย. มีการให้ทุนสงเคราะห์การทำสวนยางประมาณ ๔๐ ราย - มี ภบท.๕	- ถูกเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ประกาศทับซ้อนพื้นที่เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๓ - เนื้อที่ ๕,๗๖๓ ไร่ ๑) ที่ดินทำกิน, ที่อยู่อาศัย ๒,๘๐๐ ไร่ ๒) ป่าชุมชน ๒,๙๖๓ ไร่	- พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการก่อตั้งองค์กรชุมชน - พ.ศ.๒๕๕๓ มีการจัดทำแนวเขตและข้อมูลพื้นที่โฉนดชุมชนบ้านไร่เหนือตลอดจนยื่นคำขอจัดโฉนดชุมชนให้สำนักงานโฉนดชุมชนพิจารณา - พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการประสานงานเพื่อจัดให้มีโฉนดชุมชน (ปจช.) เห็นชอบให้ดำเนินงานโฉนดชุมชน - พ.ศ. ๒๕๕๖ มีการจัดทำแนวเขต ร่วมกับหน่วยอุทยานฯ - มีงานวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน การปลูกพืชอาหารร่วมกับยางพารา	-กติกา ๑.ป่าห้ามทำลายป่าแก่ (ป่าสมบูรณ์) และห้ามทำไม้ป่า เพื่อการค้าอย่างเด็ดขาด, การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ผลที่กินได้ ห้ามโค่น ฐาน(ฟัน) กิ่ง, หวาย ไม้ไผ่ ห้ามฟันยกกอให้ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการตัด, หากต้องการใช้ไม้ให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, ห้ามล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า ๒. น้ำสายหลัก (คลอง) ให้เว้นขอบฝั่งเพื่อรักษาระบบนิเวศ, สายน้ำรอง (เช่น ป่าพรุ, แหล่งน้ำซับ) ให้เว้นไว้เพื่อรักษาระบบนิเวศ, การจับสัตว์น้ำห้ามใช้เครื่องมือทำลายล้าง เช่น สารเคมี, โรงเรือนสัตว์โรงจักรียางให้มีการป้องกันการปล่อยน้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งน้ำ ๓. ที่ดินทำกิน หากต้องการโค่นยางพาราที่หมดสภาพเพื่อปลูกทดแทนให้แจ้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา, หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนมือการใช้ประโยชน์ที่ดินต้องแจ้งให้คณะกรรมการพิจารณา

๒. พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ต้นแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตามแนวคิด “คนอยู่ร่วมกับป่า” มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ประเภท

(๑) **พื้นที่อยู่อาศัยและทำกิน** กำหนดพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินให้เพียงพอต่อการดำรงชีพควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยปลูกพืชที่เน้นเก็บกินผล เช่น ถั่วลิสง มะม่วง กาแฟ ไม้เมืองหนาว เป็นต้น

(๒) **พื้นที่กักเก็บน้ำ** กำหนดให้มีพื้นที่กักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและฤดูแล้งเพื่อใช้ในการเกษตรและรักษาระบบนิเวศ

(๓) **พื้นที่วนเกษตร** ทำการเกษตรในพื้นที่ป่า เช่น การปลูกพืชเกษตรแซมในพื้นที่ป่าธรรมชาติ การนำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า การเก็บผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการใช้พื้นที่ป่าทำการเพาะปลูกในบางช่วงเวลา สลับกับการปล่อยให้พื้นที่คืนสภาพกลับไปเป็นป่า รวมถึงการสร้างระบบเกษตรให้มีลักษณะเลียนแบบระบบนิเวศป่าธรรมชาติ คือ มีไม้ยืนต้นหนาแน่นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ระบบมีร่มไม้ปกคลุม และมีความชุ่มชื้นสูง

ข้อเสนอของชุมชน

๑. ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว เป็นต้น ในพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวโพดเดิม ตามแนวทางการใช้ที่ดินแบบวนเกษตร

๒. แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยให้อำนาจหน้าที่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดินสำรวจจัดทำแนวเขตที่ดินป่าไม้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณในการเดินสำรวจจัดทำแนวเขตที่ดินป่าไม้

๓. ส่งเสริมการท่องเที่ยวบนพื้นที่สูงในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ